

angol orvosi irodalomból vettük át. Később Puky Ákos tr., ki Lister kórodáját több hónap után látogatta, igen körülmenyesen ismertetette a módszert. Kórodáinkban és kórházainkban általában gyorsan be lett fogadva.

Lister 1826-ban, április 26-án, London mellett egy falusi lakhelyen született, s így most 57 éves. Orvosi tanulmányait a londoni „University College”-ben végezte, tanári pályáját pedig 1860-ban a glasgowi egyetemen kezdte meg, s itt tette első kísérleteit fertőtlenítő sebkezelési módszerével. 1869-ben Edinburghba hívták meg, innét pedig Londonba, hol jelenleg is működik. Lister teljesen megöszült ugyan, azonban jó erőben levő férfi, s jogosan lehet remélni, hogy még évek hosszu során át fog a tudomány és a betegek javára működni.

LISTER TISZTELETÉRE.

Budapest, 1883. szeptember 29.

Fejedelmek utazni járnak
Nagy fenségökből leereszkedő!
E kegy vigaszt ad a munkának
S enyhíteni kész bajon és szenvedőn:
De utjokból az udvaroncok
Nyomort s mi azt fedi, a rongyot
Eltávolítják és újong a nép
Az ünnepeit kiáltva éjlenét.

Mi más e fejedelemnek utja,
Miódon szerényen szíve vezet;
Kárpát ölelte népként tudja,
Hogy ő miénk is és hódol neki.
A földi sok nyomor közt enyhet
Szegényeink oh hányszor nyertek,
Mióta él közöttünk szelleme
S e hon is Lister hazája leve.

Az a szellem örök hatalma,
Hogy gyújtsd és fényét messzire veti;
Tudósnek, ha szorult olajra,
É fényforrásból jut meríteni.
A tévelygők közé világod
Alig gyújtád ki s már is látod,
Mint sorakoznak az eszme köré,
A mely a kétely árnyát szétűzi.

Lelkünknek búne: gyűlölet s a
Halál volt bére: istenemberé, —
Testünknek búne: szenny, melyet ha
Levetkezünk, ezt csak Lister tevé.
S a megváltás oly gyorsan ére
A földkorlátolt messzeségbe,
Hogy már ma ott, hol ember él, mozog,
A tisztaságnak raknak templomot.

Mondják: kufár az angol; merre
Nem csattognak vitorla-szárnyai?
De fizet is. Aranya eszme,
Alig győzzük apróra váltani.
Egy Newton, Shakspeare, Darwin nélkül
Gondolkozásunk elsőtétél,
S ha nincs Harveynek s vezérlő Listerünk,
Vérünk megáll s posványába vesznék!

Hunniá gyermeki szegénye! —
Csak szívök van s azt od'adják neked.
Közénk a jó isten vezérelt,
Hogy megtartsuk e hála-ünnepet.
Mondá Albiannak — haza térve —
Hogy oceánja nagy medrébe!
Nem lelhet fényes gyöngyöt, oly nagyot,
Mint mely hivatásban hálától ragyog.

A férfi hivatása munka,
A nő teremti hozzá otthonát.
Ki eljövél e hosszú utra,
Nemes mylady, hagyjad e pohárt
Áldozom hárad küszöbére,
Hová vándor sarum is lépe;
Hol a nagy otthon látnom engedél:
Áldjon meg érte, áldjon meg az ég!

FARKAS LÁSZLÓ.

A POLITIKA.

Politika! nevedtől reszketek.
Te vagy az a hétéfű szörnyeteg,
A sárkány, ki minden héten kivánsz
Áldozatul magának egy leányt,
Mig a király lányára jött a sor...
Jól lakol-e immár valamikor?

Török, tatár e néppel nem bira.
Jön a sárkány: jön a politika,
S ez elbálik ő vele könnyeden.
Engesztelő áldozat mi legyen?
Minden héten egy régi szent joga.
Egyebe nincs... hát ezt veti oda!

Éktelen szörny! isten csapása te!
Már a király-lányt is akarod-e?
Adjuk oda már a becsületet?
Es a nemzet megalkuszik veled?
Az utolsó odadni nem haboz,
Mindenestől nyeljen el a gonosz?

Feketében jár sok sziv... hajh lesi,
Jön-e hős, ki a sárkányt leveri,
Mint a mesék sárkányát leveré?
Becsületet a ki megmentené?
A lég mindjárt nem volna oly nehéz...
De csak nem jó a várva várt vitéz.

DALMADY GYÖZÖ.

SZABOLCSI TÖRTÉNETEK.

Irtá
VÁRNAI B. SÁNDOR.
I.
A szép alispánné.

Kisvárdi várnak egyik sötét zugából porladó koponya mereszti aszott szemüregét a látogatóra. A fülke híves lege siri szellőt csap arczunkba, s a mint kezünkkel meg-megörgetjük a megárgult halálfejt, vagy tompán koczogtatunk rá remegő ujjainkkal, olyan bolondul esik elgondolni, hogy ez a csonthalmaz valaha emberi arcz lehetett — Szabolcs megye legszebb asszonyának, Tolvaj Borbálának arca.

Hej pedig volt idő, mikor még azok a száraz szemgödrök szerelem tüzeben villámoltak. Volt idő, mikor a lehervadt ajkak csóktól, kacajától pirosodtak. És azokat a nyiló rózsákat, melyek ez arcon virultak, de nagyon nehéz egy dolog volt a kertésznek a maga számára megörízni.

Hanem erről már kevesen tudnak. Csak ha leszál az est, s derengő szinében feketén merednek ég felé a vár ódon kőráksái, míg a látáhatáron fölkelő hold pirosan ring a lépök tükröző vizében: akkor megzissen halkan a nád is, kőza vadlibák felénk ijedéssel rebbennek fel a sás közül s az alkonyi szellő, mely végig sóhajt a szabolesi sikon, eltűnt idők regéit hozza vissza szárnyain, s benépesíti velök az éjnek csendjét.

Egy ilyen fuvalom rezgettette meg halkan hátam mögött a cserjék sűrű lombozatát, midőn az ajkai erdőszélen hanyatt dőlve néztem a koválygó felbők járását s a lemenő nap bimbóságait, hogy a látáhatáron szétomlóve, utoljára csillogtatták meg a gulyák fehér szőrét, s viszaragyogtak a szomszéd falvak új fedésű karsu tornyairól. S a mint az a kőbor szellő hűsen legyintette végig melázó arcomat, ő sugta ezt a történetet, titkolózva, figyelő füleimbe.

Tekintetes, nemzetes és vitézlő nádfő Krucsay János, nagy ur volt Szabolcsban a mult század elején, nemcsak mint vármegye alispánja, de mint Rákóczi kedvelt embere is. Tas, Várda, Komoró, Litke, Papos, Bégány őt nevezte urának s családja egyike volt azoknak, melyek pallos-joggal is fel voltak ruházva. Mi haszna azonban, ha egy dolog felett nem volt hatalma; olyan piczi valami és mégis oly nagy — a felesége szíve felett. Ez az egy ország volt az, a melyből ő számúzve volt s a büszke ur megalázva kellett hogy érezze rajta, minő kevés a jog ott, a hol szeretet nincs, s minő tehetetlen a hatalom, a hol vonzalom nem támogatja.

Csak egy felívnyi durva papir, gondosan összehajtvá s megpecsételve, volt az egyetlen, a mi megnyugtatta, ha a felesége kárhözatos szépségére nézett. Ott hordta mindig a szíve felett; senki sem tudta, hogy mit tartal-

maz, pedig mindenki sejtette, hogy nagy dolog lehet az, a mitől olyan nehéz megválni, hogy még lefekvéskor is párnája alá dugja az ember. Bizonyos, hogy valami nagy adósságról lehet benne szó, de ki látott olyan adósságot, a mitől tizenöt év óta se kamat se törlesztés nem jár? Ha mulató vendégsereg közt adták a poharat kézzel-kézre s valaki tréfásan előhozakodott Krucsay urammal a nagy pecsétese le-velével, az alispán csak mélyen a pohár fenekére nézett, s alig hallhatóan mormogá sűrű, bozontos bajusza közt:

— Ne adja az Isten, hogy valaha fizetésre kerüljön a sor!

Ostobaság! Egy ember, a ki nem zaklat fizetésért, sőt szántsándékkal kerül az. Hát lehet-e ilyen bolond tempója másnak, mint Krucsay János urammal, a kit már annyira megzavart a felesége szépsége, hogy se hall, se lát.

Csak kevesen vették észre, hogy az alispán meg a felesége közt valami titok is lappang, a mi mindegyikét nyomja és a mit egyik sem mer elárulni.

Borbála asszony pedig, meg kell adni, tüzzel pattant egy menyecske volt. Bogárfekete szemek nem volt párjok a földön. Zöld moór selyem dereka, mely felett finom anglia posztó mentéje csapodáran himbált, olyan kaczerán, olyan epedően simulat rengő csipőjére, mintha maga is szerelmes volna. Hát még a ciczkarton kötélynak káprázató fehérsége milyen takarosan fedte gyönyörű tagjait! A mihez aztán ismet ugy illett az a piczi piros rámasz csizma, keskeny, kaczkias sarkocskákkal, hogy meg nem foghatta senki, hogy más is járhatna azokon, mint angyal? Pedig bizony démon járt rajtuk, veszedelmes, gyilkos démon. Még göndör fekete hajába szurt boglár-tűi is úgy néztek ki, mint apró szarvaeszkák, minőket az arkangyalok kaptak volt vétkes, nagy bukásuk után. Finom, hegyesedő ujjai pedig... no már azok aztán igazi sátánkörmök voltak — rózsalevéllől.

Nem esoda, ha Krucsay uram tükön érezte magát ilyen szépség birtokában. Ugy nézte, mint az álompénzt, mit szorongatva tartunk kezünk közt, nehogy az első ocsudásra léggé foszljon. Dédelgette, kényeztetette; nem tudott ura lenni saját boldogságának, csak rabszolgája volt.

Egyszer aztán veszedelmes dologba keveredett bele. Bele kóstolt a politikába, a mi akkor nem volt még olyan ártatlan gyerekjáték, mint ma. Mire észre tért, azon vette észre magát, hogy Rákóczi hűvösre tette s három évig nézte a kisvárdi vár sötét kaszamatjai fenekéről a tavaszt elaggni s újra megijulni.

Krucsayné pedig az alatt egyre ülogette özvégységének torát. Tason, Várdán patakok-ként folyt a bor, szólt a zene. Menyecskek, ifjak, asszonyok, lányok és férfiak, ki nem jötték a tánczba, dárídóból, melyeket a szép alispánné rendezett boldognak, boldogtalannak. Az öreg kulcsárnak belefájdultak a térdkalácsai is már a sok pincejárásba.

Hogy is győzi ez az asszony? Honnan veszi az áttombolt éjnek után is arczán azt a frisséget, mely megigéz s bálmulatba ejt? Csodálatos, hogy épen azok kezdtek legelőször susogni-pusogni, a kik szemben leginkább dicser-ték, magasztalták nádhajlásu természetét, szilaj szenvedélyü tánczát, melynek már látása is részigetett, mint az opium. Pedig hiszen hát szenvedő, beteg, maga bizonykodék minden éjjel, nem engedve a világot sem, hogy aranyfűrtös kis Krisztina lánya mellé feküdjék. De hogy is? Uram isten! Még meg talán látni azt a nagy betegséget, a melyben mindennap meghal s mindennap feltámad az ember.

S a nemzetes alispán ur csak várja, mindennap várja a szabadulás óráját. Minden neszre azt hiszi, hogy most jönnek ablakát koczogtatni. Pedig dehogyan, csak a felesége ablakát koczogtatja itt is, ott is valaki, remegő kezekkel, esdő hangon.

S Krasznay Imre deák pontosan beszámolt gazdájának minden rábizott dologgal. Göndör fűrtös ifju fejét késő éjszakáig ostromolták a gondok, magas, szép homlokára redőket vont a feladat komolysága, de azért nem mondhatta senki, hogy Krucsay urammal csak egy szége is veszett volna el három esztendei nehéz fogása alatt. Pedig néhez ember volt ám a nemzetes ur. Olyan incozi-piczi irnokocskának még

csak takarózni sem volt szabad házában egyébel, mint pokróczszal. Ott is hevert az mindennap faragott, durva ágyán. Hanem azért Imre deák, estére kelve, mindig csak azt tapasztalta, hogy egy láthatatlan kéz selyem dunával cserélte fel a pokróczot s habzó puhára vetette egyszerű, katonás fekhelyét.

És ez az egy pont volt aztán az, a mivel Krasznay Imre adós maradt számolásában. Elfordult, lesütötte szemét s nem mert az öreg alispán mogorva arczára nézni. Ha utra ment is, az a sok fehér czipő és pogácsa, melyet titkos kezek csempésztek tarisznyájába, mintha nem is a válát, de a lelkét nyomta volna olyan kimondhatatlanul súlyosan, hogy meg kellett görnyednie állata.

Olyan a bün, mint a szarnok. Szerencseje táplálja vakmerőségét. Kinek is jutott volna eszébe, hogy a szél is kifűhatja, a madár is kicsirpíthatja azt, a mit az éj sötéteje olyan óvatosan eltakart a tasi udvarház befűggyözött ablakai alatt?

Pedig nem kellett egyéb, mint egy cseccsa cselédnek eljárt szája, a mint gonosz szemhunyóitással odavágta:

„Ej no, vajjon ki számára himezi is a nemzetes asszony azokat a finomnál finomabb ingeket? Aztán összesugtak, kárörvendő, dévaj arczal. De bizony látták, a mint a multkor is Krucsay uram Debreczenbe menvén, felesége háta mögött kereszteteket hányt utána: »Akkor lássalak, mikor a hátam közepét!»

És felhangzott köröskörül a kacaja: »Krucsay Krucsay, krucsay Krucsay! Most lettél ám csak igazán Krucsay!»

Jó Krucsay urammal pedig csak a szeme villámolt egyet, hanem az a villám duló égi-háborut jelzett.

A fergeteg kitört. Hűvös, esős októberi éjszakán Imre deák hajdon fűvel, fedetlen lábba szaladt át Pátróhára, a Lónyayiek házába.

Másnap Krucsayné, ledobva minden ékszerét, bujkálva menekült szegénye elől, hogy a rádi kolostorba temesse vétkes szépségének bezagyazott ragyogását. Onnan kellett szép szavakkal, hazug ígéretekkel visszaesalni, mint a kalitból kiröppent madarat.

S Krucsay uram kapva kapott az alkalmon, hogy megköstöltassa élete párjával is a kisvárdi kaszamaták nyirkos leget, melyben ő maga három évet töltött. Onnan irta meg »bő könyveivel áztatott instancziáját» Tolvaj Borbála, ezelőtt »engedelmes szolgálója», most pedig »halálának leánya», kérve a törvényeseket, hogy hathatós interpositiójával férje uránál kegyelmet eszközöljön ki, hogy ha csak jószágain kívül is megtartani méltóztassék.

És az alispán...? Hidegen, egykedvűleg nyult zesebébe s kivonta onnan a piszkos, gyűrtött papírosat, rajta a nagy pecsétel. Tolvaj Borbála ezelőtt tizenkét évvel megkísértett éretnének veresítését, melyben átok alatt tiltja, hogy valaki rágráziát kérjen fejének, ha még egyszer vétkezik. S azzal levéve a falról legelesebbik pallosát, hideg észaltsággal nyujtotta oda a vármegye hóhérának.

— A ki adós fizessen!
Soha ilyen kiméledten exekutor!
A büszke szép asszony pedig szilárd léptekkel indult a vérpadnak. Azt mondja a krónika, hogy midőn megpillantotta cselédjei egyikének búbanatos, könnyező arczát, ökleit összeszorítva s gyászkontózában magasra emelkedve, elfojtott hangon rebegé:

„Hej kutya, kutya, ha te nem vóltál volna, most nem volnék ebben a bajban!”
A másik perczben már Szabolcs híres szép asszonyának kipirult arca a föld porában hevert. Krucsay János pedig odalépett a kihült testhez s vérző teteme felett darabokra tépte az irást, — kölcsönvett becsületének kifízett adóslevegét. Ugy hordták szét foszlányát a szelek, a világ mind a négy tája felé.

S a regényiró itt felrakhatná bátran a pontot. Hanem az élet hozzá ragasztott még néhány lapot a tragédiához, talán hogy bebizonyítsa, mennyivel kegyetlenebb igazságosító az irónál. A bűnös szép asszony egyetlen fiát Krucsay uram Debreczenben neveltette. Ott tartott mellette lovat, szekeret, kocsiat. Királyfiának sem lehetett jobb dolga, mint ennek a halvány képű, szőke kis fiucskának, bársony zubbonykájában, tollas kis kucsmájával.

A magas ablakon át csak mérsékelt világosság ömlik be, melyet még jobban ellensúlyoz a meglegházi növények buja sötétzöld lombozata, egy-egy óriási banán, pálma, kaktusz vagy aloe. Ott ül a fiatal háziaszony, büszkén rá, hogy már »el-fogadhat», az asztal mellettí pamplagon, érdekes vonásain a lányos dévajság már az anya és feleség öntudatra ébredő méltóságával vegyül. S a pompás himzett terítőjű asztalon kis dolgozó-kosár és virágváza, a munka és élvezet nemes összhangjaként foglal helyet. Átellen nem elegáns, kissé oldalra hajtott tartással ül a látogató »barátnő», székes nyári öltözetben, divatos, sötét kalappal szőke hajfonatán, azzal a bizonyos választékos, »chic»-kel egész lényében, mely a párisi nők kiváló sajátja. Még a háttérben oly komoly arczal foglalatokódó babácska is elárulja a leendő nagyvilági nőt; divatos szabásu gyermekruhája miben sem enged a mama izléses pongyolájának.

LEÁNYVÁSÁR ELZÁSZBAN.

Csipőre a kezekkel, fel a fejjel, búbra azzal a takaros csipkekeszkenővel; most alkuszak ám drága portékára itt. Csendül a dob, sivit a sip, kezdődik a leányvásár. Ott bálralgat az öreg bíró a csinos arczok körül, s olyan apróra megnézdeli, nincs-e hiba a lányokban? Nem is volt ily hadserege még senkinek mióta a világ fennáll; hogy neki is csak most adta az isten ezt a nagy uraságot, mikor már... Különben erről jobb nem is beszélni. Csak annyit mondunk, hogy az ott lebzselő, inceskedő leányégy bizony csak nevetik az öreg ur hivatalos komolyságát, s aligha nem kísértetbe jönnek egy-egy nem épen a dologhoz tartozó kézmozdulatra közbekéltani: »Ej, éj bíró uram, hát ez is a hivatalos eljárásához tartozik?»

Ott állnak a csinos elzászi leánykák, a lehetőleg kicsipve magokat, fejkön a nagy másli szalaggal, mely itt külön népies divat, tarka, csillogó gombu fűzőkben, fejeér harisnyán, oda sorakoznak a sajtóságos alaku házak fala mellé, egész utcaoszorban s várják a jövendő gazdát. Jönnek is a jó elzászi parasztok s olyan mustra-szemlélt tartanak a leányok fölött, akár csak valami muzeumban. Az öregek gazduramék ki tudják választani a szemrevalóbbat egész szakértelemmel, de ügyelnek rá, hogy ne csak mutasson, hanem érvényes, munkabírási dolgában se hagyjon fönn kivánni valót. És ha rendben vannak a leány jó erkölcsét, szorgalmatos és engedelmes voltát bizonyító iratok, melyekben ott ékeskedik a községi előjáróság pecsétje: a bér nem olyan nagy dolog, hogy a miatt dugába kellene dűlni az alkunak.

A leányvásárok mai nap sem tartoznak a ritkaságok közé. Nálunk egyik hunyadmegyei havason még most is összegyűl a nép bizonyos napon s nem ritka eset, hogy ez alkalommal az addig idegenek valóságos házasságot kötnek. Még gyakoribb az olyan leányvásár, midőn családok gyűlnek össze, hogy közvetítő nélkül alkudhassanak gazdáikkal, s olyan jeleneteket, minőket a szinpadon »Mártha»-ban és a »Kornevilli hangok»-ban, — az életben is gyakran láthatunk.

A kép, melyet Marechal francia festő az elzászi leányvásárról tár elénk, bár kétségkívül költői eszményítésű, mindenesetre élethű.

A MAGYAR ZENÉSZVILÁG MULTJÁBÓL.

A kegyeletes ünnepe, melyet Mosonyi Mihály tisztelői a napokban szenteltek emlékének Boldogasszonyban, midőn ott szent. 4-kén szülőházát márványlapra vesett fölirattal jelölték meg, mely megilletődéssel töltötte el lelkemet a távolban nekem is, ki az erje javában elhunyt zeneszerzőnek zenismeretem nem kis részét köszönhetem. Ő tárta föl előttem az összhangzatok utvesztőkkel telt birodalmát, melyben előtte a legbonyolultabb kombinációk sem volt títka, s melyet oly világosan, oly könnyűen tudott tanítványaira nézve hozzáférhetővé tenni. Elővern későbbben a kontrapunktikus — ellenpontos — tanulmányokhoz, páratlan szerénységgel bevallotta azt is, hogy e részben forduljak máshoz, például Lipcsében Hauptmannhoz, ki ezt nála sokkal jobban érti.

Sok erőfeszitésembe került az is, hogy reá szájja magát tanításomra. Nyomdász-legénység-

ből, véghetlen küzdelmek között, önszorgalma folytán, tanár nélkül tevén magévá a zeneszerzés mesteriségét, Mosonyi végtelen becsét tulajdonított annak, s nem szerette, hogy arra magát valaki megmondolatlannal adja, ideig-óráig tartó szeszélyből. Másfél évig tett ki a megpróbáltatásnak, s csak ennek lefolyta után, midőn az ő általa ajánlott Feley Antal zongora-taná-

zeti törekvéseinkkel szemben is műveltsége, ismeretségi köre, szellemi láthatára után legelőbb a közönyösek közé volt sorolható. Irt ugyan már előbb is magyar irányu zenedarbort; reá nevezve ez azonban csak inkább alkalmi ötletnek tűnt fel. Figyelmet a németországi zeneviszonyok foglalkoztatták, melyekben tevékeny részt vehetni lett volna vágyai neto-

fériaik elcsesett társalgásából meritettem. Gondolhattam-e másra, mint a magyar zenére, azok után, miket irodalmunk szépségéről, történelmünk fényes napjairól, jogaink szentségéről naponként hallottam, nemcsak lelkes tanáraitól, a hazafias piaristáktól — Somhegyitől, Szepesitől, Kalmár Endrétől, — hanem otthon is, hol a gyermek fegekonyabb a tanulásra, hol

LEÁNYVÁSÁR ELZÁSZBAN. — MARCOHALI FESTMÉNTE.

rom is nagy tüzzel beszélt kitartásomról, engedte meg végre, hogy hallhassam az igét.

A köztünk létező viszonyoknak volt azonban egy más oldala is, — olyan, minő tanár és tanítvány között nem igen gyakran fordul elő, — az t. i., hogy míg a zenében én voltam az ő tanítványa, addig ő az enyém volt a magyarságban. Mert 1859-ig ő nemcsak névleg volt nem-magyar — családi neve Brand, — de meg-

vábjja. E ezelőből szerzett is német szövegű operát, adott is ki Lipésében Lenau verseire komponált dalokat.

Mosonyi ily lélekállapotban bukkant reám, ki ellenkezőleg a tiszta, régi, de mégis már polgárosult magyarságnak voltam ifjú képviselője. Belőlem azok az eszmék beszéltek, melyeket a boldogult atyám házában gyakran megforduló magyar költők, írók, tudósok, politikai

azokat egy Vörösmarty, Czuczor, Tompa Mihály, Jókai, Toldy Ferencz, Somssich Pál, Ghyezy, Pázmándy, Tarczy, Fábian, Zsoldos, oly meggyőzőleg ismételte?

Exaltált hazafiságom mely benyomást tett Mosonyira; baráti környezete, melyhez én ifjúságom miatt akkor még nem tartozhattam, bizonyosan szintén magyarabbra vált s így ezerni kezdte, hogy a magyarság s a civilizáció nem

A LÁTOGATÁS. — MUNKÁCSY MIHÁLY FESTMÉNTE.

zárják ki egymást. Megtántorított véleményére azonban az események hatottak legnagyobb erővel; ekkor jött közbe a Bach-kormányrendszer veresége Solferinónál; Magyarország eledezett, remélt! Csak az alkalom hiányzott még, hogy a német ajku, idegenül gondolkozó honpolgárból magyar hazafi váljon; ezt pedig meg hozta a Kazinczy-ünnepély.

Mielőtt a következőket elmondanám, meg kell jegyeznem, hogy Mosonyi — különösen akkoriban — ossiános hosszú szakállának dacára, igen vigkedélyű ember s az inceskedések barátja volt. A nagy művészek életrajzaiból olvastam azt is, hogy azok ellenségeiken csattanós misztifikációk által vették maguknak nem egyszer elégtételt, így Michel Angelo elásott márvány-karjával, Berlioz pergamentre írt szerzeményével. Mosonyinál ez időben ellenségek megalázásáról szó nem lehetett — a pesti zenészvilág kezdetleges állapotánál fogva, — szükség volt azonban oly hidat találni, a németről magyarra való átmenet alkalmával, mely a két párton állókkal elfeledtesse, hogy valójában párt-cserélés forog kérdésben, mi mindig rossz vért csinál itt is, amott is.

Egy két óráig tartó leczkénk után Mosonyi így szól hozzám: «A közeledő Kazinczy-ünnepélyre magyar darabot szerettem; de azt nem akarom Brand név alatt adni ki. Összebeszélünk Rózsavölgyivel, a zenemű-kiadóval, s elhatároztuk, hogy a művet postán fogom neki elküldeni egy magyar levél kíséretében. Ebben el kell mondanom, hogy én földirtokos vagyok s hogy külföldön létem alatt tanultam meg a zeneszerzést, s hogy most üres óráimban erre adtam magamat. Ha az idezárt művet kiadná, többet is küldenék alkalmilag.»

En örömben alig találtam helyemet: lám, szeretett tanárom az én eszmém híve lett! A kérdéses levelet, ha jól emlékszem, együtt megcsináltuk rögtön s ő azt születéshelyének némi megjelölése okául Mosonyi néven alá írta. Erről azonban Rózsavölgyin s rajtam kívül senki sem tudott semmit, mert Mosonyi meg akarta tréfálni a zenészvilágot s magának már előre jó órákat csinált az elmaradhatlan felülélekből. Ezek nem is maradtak el.

Nagy érdekléssel bírt a magyar zenészekre a várattal megjelölt új kolléga. Midőn Bartalus Istvánnak megmutatták a zenemű-kereskedésben a beküldött művet és levelet, ő csodálkozását fejezte ki a felett, hogy táblalábri ember ilyesmivel foglalkozik, s hogy ily hibátlanul komponál. Nem így a többiek, kik szokás szerint ledorongáltak egy a szerzőt, mint a szerzeményt, bár e mű — *Kazinczy szelleméhez* — Mosonyi egyik legjobb műve. Történt ez gyakran Mosonyi előtt is, ki nekem a dolgot nagy nevetés között referálta, hogyan szidták saját füle hallatára. Legjobbiban azonban egy volt tanítványa járta meg, ki nem szűnt meg a darabot folytonosan ócsárolni, úgy annyira, hogy Mosonyit végre kihozta sodrából. «De hát talán nem is játszotta ön jól el ezt a darabot?» mondá neki, «hallgassa meg csak, majd én eljátszom önnek», s ezzel leült a zongorához. Erre az illető zenész, ki pedig nagy kritikusként szerepelt a magyar sajtó-irodalomban, boszankodását fejezte ki a felett, hogy ő, egy Brand, ily silányságot megtanul. «Ugyan kerem hallgasson, hisz a darab tölem van», kiáltott rá a kissé fölhevült szerző. Midőn ezt a jelenetet elbeszélte nekem Mosonyi, s leírta azt a képet, melyet a lefőzött tanítványa csinált, a nevetéstől még a könyek is a szemébe toltak!

A zenevilág foglalkoztatásának azonban Mosonyi többé békét nem hagyott. Ezután a «Gyermekvilág» című tíz vagy tizenkét zongora-darabból álló ciklusát tette közzé, melyet Bartalus egyik tekintélyes lapunkban nagyon megdicsért; e műve általában élénk érdeklődést keltett, s Mosonyi népszerű és híres ember lón széles Magyarországon. *Széchenyi-gyász* művét egy nap írta, pedig ez is a legsikerültebbek közé tartozik. Tölem ekkor valami cantatenak felhasználható szöveget kért: én Kazinczy Ferencznek «A tisztulás ünnepe az Ungnál» című költeményét ajánlottam neki. Ezt ő nagy zene-karra, magánhangra és énekkarra meg is komponálta, s a kész művet nekem ajánlotta, bizonyosságát akarván adni annak, hogy magyarra lételemben én is egyik tényezőként szerepeltem.

A magyar versek megzenésítése aztán magával hozta később még azt is, hogy megtanuljon magyarul. Leczkéi, szerzeményei da-

czára idős tudott teremteni magának erre a munkára is, s annyira vitte, hogy utoljára elég folyékonyssággal beszélt nyelvünkét. A «Zene-szeti Lapok» életbelétele azonban e részben reá nézve nagy hátrányul szolgált, mert oda igen sokat kellett írnia s cikkeit elvették mindejét. Ezeket ő németül írta, de magyarra fordításukba is beleszólt néha-néha.

Műveinek működésének bírálata nem tartható e lap keretében. Róla elmondani azt, hogy mint lett magyarra, nem volt talán fölösleges, különösen ma, midőn az ország egy részében a magyar a gyűlölködés legfőbb tárgya. Pedig ő is Szlavóniából jött Pestre, s ha jól emlékszem, ott épen gróf Pejačević Lászlónak volt zene-tanára. Óhajtott volna, hogy a tanítványa tanárának nyomába lépjen. Nem oly hálátlan dolog magyarra lenni: im Mosonyi köztünk talált meleg otthonra, tehetségének méltó küzdelemre, emlékének bízta tiszteletére!

BERTHA SÁNDOR.

JOLÁN.

ANGOL REGÉNY.

Irta BLACK WILLIAM.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

Lassu átmenet.

Csakugyan Winterbourne Jolán volt. De ő is észrevette a távozót.

— Nem Leslie volt itt? — kérde, mikor odaért, a kölesönös üdvözlés után.

— De biz ő, nagyon sajnálta, hogy lehetetlen ma önkönl ebédelnie.

— Legalább ebéd előtt egy kis időre maradhadt volna.

— Valami ügyvédet várnak ma Lynnbe, nagyon el vannak foglalva.

— Ugy kell lenni, — mondá Jolán elgondolkozva, — mostanában alig láttuk.

— S önk is el vannak foglalva, miss Winterbourne.

— Miért nem nevez egyszerűen Jolának, szeretem, ha barátaink így neveznek.

Melville hálás tekintetűt vetett rá, mialatt folytató:

— Édes apja és Shortlands el vannak foglalva a vadászattal, melyet a városi urak egész szünetével üznek, kegyed pedig a háztartással, melyet — mint Mrs. Bell mondja — mintaszerűen vezet.

— Igazán, azt mondja Mrs. Bell? No erre büszke vagyok, bár jól tudom, hogy meg nem érdemlem dicséretét.

— Megérdemli s ezért jutalmat is érdemel.

— Ugy? S ön, mint iskolamester, magára vállalta a jutalomosztást? Mit kapok? Talán egy tábla csokoládét?

— A Chateau-ban ugy volt szokás, hogy magok választották ki a jutalomtárgyat? nálunk ez nem szokás, mi magunk határozzuk meg.

— S mit szánt nekem?

— Nézze, ezt a szép példány *Linnae borealist*. Ritka példány, az egyetlen, melyet e skót hegyek közt kaphattam.

— S megosztja magát tőle?

— Nekem van, az Alpközből.

— Mit csináljak vele?

— Csináljon magának herbariumot s tegye bele első példányul. Nem is kezdhetné jobbal. Gondoskodom, hogy ahhoz való papír íveket s kis kézi sajtót kapjon; ma meg fogja kapni Invernessből.

— Oh, ennyi szíveséget el nem fogadhatok.

— Ha barátaink velünk szíveséget tesznek, nincs jogunk azt visszautasítani.

— Köszönöm ezt a tanítást. Legalább tudom, hogy ha Mrs. Bell önt megkínálja Monaglenel, ön sem fogja visszautasítani.

— Oh az egészen más.

— Épen nem. Mrs. Bell önnel szíveséget akar tenni s önnel nincs joga azt visszautasítani.

Ily beszélgetések közt haladtak a domboldalon fel, a vadászlat felé. Mikor oda érkeztek, nagy zaj és sürgölődés fogadta őket. Mi történt, kérdezték Sanyitól, az elejébe jövő lovászgyerektől.

— Aligha szarvast nem löttek, — volt a felelet.

Csakugyan, nem tudni hogy és honnan, mert nem is szarvasa mentek volt ki, egy tizágas agancsu szarvas került hajtsára, és Short-

lands ur volt a szerencés, a ki lelőtte. Büszke is volt rá, mert ez volt az első szarvas, a melyet életében lött. Winterbourne is olyan nagyon örült neki, mintha maga lötte volna s Duncan, az erdőmester, azonnal rendelést tett, hogy a szerencés lóvés tiszteletére a dudások és sipo-sok fújják el a Donald-Dhu Pibroch-át.

— Mit nekem a Donald-Dhu Pibroch-a? — mondá negédesen Shortlands ur, — én a magam dialtélénekét akarom hallani, ha magam lötem a szarvast.

Ebédnél Jolán azt kérdezte, nem volna-e illendő, hogy egy szarvas-czímert küldjenek kedveskedésül a kastélybelieknek. Winterbourne urat a kérdés egykissé zavarba hozta.

— Minek küldenék szarvas-czímert olyan urnak, — mondá kitérőleg, — a kinek egész erdeje van szarvasokkal tele.

De Jolán csak erősködött az «illendőség»-gel és «udvariasság»-gal s Melvillehez fordult nézete pártolásáért. Erre aztán Melville jött zavarba.

— Nem gondolom, — mondá, — hogy illendő vagy épen szükséges volna. Ki tudja, hogy venni az öreg lord és büszke nővére? Én legalább nem küldenék.

Ezzel, Jolán nagy kedvetlenségére, a terv el volt ejtve.

Késő s meglehetősen sötét volt az este, mikor Melville bucsut vett. Nagy meglepetésére Jolán kis kocsija, Sanyival a bakon, be volt fogva az ajtó előtt.

— Csak nem számomra? — kérde.

— De épen, — felelt Jolán mosolyogva, — sötét van s legalább a kocsilámpás ad egy kis világot.

— Én mindig gyalog szoktam járni s érde-mes is kocsin menni Gressig?

— De én ugy akarom, — mondá Jolán, s ez ellen aztán nem lehetett szólni. El kellett fogadnia.

Különös volt e két «jó barát», az ifju és leány, helyzet s viszonya. Ha valaki a dolgok közelebről s elfogulatlanul látta volna, könnyen kitalálhatta, minek kell itt előbb-utóbb bekövetkezni, de maga a két érdekelt még csak sejtelmével sem bírt annak. Jolán elhatározottan tekintette Leslievel való eljegyzését s nem egyszer, egész elfogulatlanul, mint a legtermészetesebb dologról beszélt jövődni házasi-életükről, berendezkedésükről Allt-nam-ba-ban, vagy Invernessben, csak Londonban nem, mert tudta, hogy apja azt semmiesetre sem akarja, hogy Londonban lakjanak. Viszont Melville-nek sem jutott eszébe, hogy máskép tekintsen Jolánra, mint barátjának jövődöbeli neje, a ki e viszonytól fogva neki is barátja lesz, s egyéb nem is lehet soha. Bámulta vidám kedélyét, szívélyes, közlékeny modorát, nyílt kellemét — meleg érdeklődéssel s rokonszonnal viseltetett iránta, de lelke csak azzal a gondolattal foglalkozott, hogy könnyen gondolko-dó barátját, Leslie Archie-t szilárdítsa meg e kincs birtokában, melyet neki jó szerencséje juttatott.

Másnap reggel egy levelet adtak át Jolán-nak, melyet késő éjjel hoztak neki Gressből. Mrs. Bell írta s így szólt:

«Kedves jó kisasszony! — Boecásom meg, hogy irni merek önnek, de nem hallgathatom el az örömhirt, melyet épen most kaptam. Ügyvédem Edinburgból azt írja, hogy a fiatal Frazer elr-ven teljeskorúságát, hajlandó kibocsátani kezé-ből a Monaglen zálogját. Erről azonban egy szót sem szabad tudni Melville urnak; hanem magamnak kell Edinburgba mennem, hogy tisztába hozzam a dolgot. A házat addig rendben kell hagynom, de ezekre a haszontalan eselődésekké sem lehet bízni, főleg Melville urat nem, a kinek szükségéről sem ő, sem őmaga nem tudnak gondoskodni. Azért nem is mehetek magam meggyedhez, de ha kegyed, drága jó kisasszony, megtenné, hogy meglátogasson, örökre hálás lekötözöttje volna

Bell Krisztina.»

Jolán nagyon megörült a hírek s egyszerre megparancsolta Sanyinak, hogy fogjon be a kis kocsi. Még egy pár friss lóvéssű fajtót s egy nyulat tétetett fel a Mrs. Bell számára (örült, hogy a maga gazdaságából ő is viszonzhatja valamivel a szomszédné sok szíveséget!) s azzal áthajtott Gressbe.

Melville ur laboratóriumában volt s észre sem vette a Jolán érkezését. Mrs. Bell azért bevezette Jolánt a maga szobájába, de csak

JOLÁN. — AHÁ, MONDÁM, MEGTALÁLTALAK!

óvatosan és suttogva mert beszélni vele, mintha attól félne, hogy melville ur meg találja hallani a remlétes titkot, vagy meglepi őket összeesküvésökben.

— Mert, lássa lelkem, ennek az embernek egy csepp józan esze sincs, de bezzeg van benne büszkeség annyi, hogy hegyeket mozdíthatna vele.

— Nincs benne józan ész? — kérde Jolán nagy szemeket meresztve, — inkább azt hinném, merő józan ész az egész ember.

— A hogy veszzük, kedvesem. De erről a dologról, már mint Monaglenről, hallani sem akar s csak nevet engemet. Különben őt kérném meg, hogy menjen Edinburgba s hozza tisztába a dolgot; mert lássa, szentem, én — mikor annyi ügyvédek közé megyek, úgy érzem magamat, mint Dániel az orosz lányek vermében.

— No de hiszen Dánielnek sem görbült meg egy haja szála sem.

— Nem ám, de ma már nem történnek csodák!

— De kegyednek megvan a maga ügyvéde így hát nincs mitől tartani.

— Ügyvéd, ügyvéd — akár a magunké, akár az ellenféle. No de majd csak megküzdök velök. A pénzem, az készen van. (S itt hosszasan elbeszélte, hogy s mint spekulált a pénzzel, évekkel, hogy vett bankjegyeket, meg ismét részvényeket s mennyit zsugorgatott össze e czélra, mely életének egyetlen célja volt mindig.)

— Mert lássa, lelkem, — folytató, — azt akarom, hogy egykori jó uram fiáé legyen az ősi birtok, s ő, a ki eddig csak másokért élt és fáradt, már egyszer magának is élhessen.

Hirtelen felbeszakította beszédét. — Meglátta az ablakból, hogy Melville ur kijött a laboratóriumból, de nem tudván, hogy Jolán itt van, be se jött a szobába, hanem a kertben egy kö-karosszékre, a fák alatt, leült s hátravetve magát, tétlen mélázásba merült.

— Megyek s kiverem tétlen merengéséből, — mondá Jolán.

— A világrét se! Ne háborgassa munkájában; ő most dolgozik.

Jolán azonban kiment s észrevétlenül közeledett Melville-hez.

— Mrs. Bell azt mondja, ne háborgassam, mert dolgozik. Igaz?

— Jóformán, — felelt Melville, a nélkül, hogy eszébe jutott volna fölkelni, mig Jolán állott előtte.

— Ez is olyan «68,000 mérföld egy óra alatt»-féle utazás talán?

— Olyasmi. De lássa, nagy gondom van, a miről Mrs. Bellnek nem szabad tudni s attól félek, hogy mástól meg találja hallani. Az istenért, meg ne mondja neki.

— Mit?

— Hogy Monaglen ugy szólván eladóvá van téve. Félek ismét visszatérni régi ostoba ábrándjára.

— S ön nem utasíthatná vissza. Emlékszik mit mondtunk tegnap? Igaz, épen a *Linnae*

borealis miatt jöttem át. Kérem, mutassa meg, hogy kell megszáritanom.

— Szívesen. Menjünk dolgozó szobámba. Ott lesz száritó papír, meg kézi sajtó, mert nem hiszem, hogy a kegyedé már megérkezett volna.

Még néhány más növényt is adok; nem valami ritkaságokat, de olyan jellemző példányokat, melyekkel legjobban megvetheti kis herbariuma alapját. De kérem, — folytató, visszatérve az előbbi tárgyra, — ne szóljon semmit Mrs. Bellnek, nem akarom, hogy tudjon róla, a mig itt vagyok Gressben.

— Hát el akar menni innen?

— Bizonyára; nem ma, vagy holnap, de mihelyt rendbe hoztam, a mikit itt kezdettem — természetesen a Mrs. Bell pénzével. Elég soká voltam terhére.

— Terhére? hogy mondhatja?

— No, nem ugy értem; ő azt nem érzi, az áldott teremtes.

Azon délután, mikor Jolán ismét haza felé hajtott, az uton találkozott Leslie Archieval, lóháton. Elfogulatlanul s szívesen üdvözlé s észre sem vette, hogy az ifju gyöngéren megzavarodott e találkozásán.

— Egész idegen nálunk, — mondá Jolán, minden szemrehányás nélkül.

— Nagyon sok dolgunk volt mostanában Lynn-towersben (menetegette magát az ifju). — Ügyvédekkel s más egyéb —

— Hallottam, — mondá Jolán, — de a napokban nálunk nagy nyulvadászat készül, remélem, részt vesz benne.

— Félek, hogy nem tehetem, aligha Invernessbe nem kell mennem, néhány napra.

— De csak meglátogatni előtt elutaznék?

— Remélem. Örülök, hogy oly jó szímben látom kegyedet. Boecásán, nem tartóztatom tovább. Isten áldja!

— Isten áldja! — felelt Jolán s tovább hajtott, csodálkozva, hogy Leslie még csak nem is kérdezősködött apjáról. No, de talán nagyon elfoglalták a saját ügyei!

Mire Jolán hazatért, a vihar — oly gyakori e hegyes vidéken — már kitörő felben volt. Ki is tört s oly erővel tombolt egész éjszaka, hogy a különben szilárd kő-épület csak ugy rengett-roppogott belé. A belakók egész éjjel nem alhattak miatta. A szél folyárást zörgette az ajtókat, ablakokat, mintha be akarná nyomni s erővel bejöni a házba. Mindig félniök kellett, hogy összeomlik a ház s hajnal felé egy irtózatoss robaj azt hitette el velök, hogy felel-mök tán megvalósult. Egyszerre mindenki talpon volt — mert senki sem aludt — s minden ajtó mintegy vezényszóra megnyílt. Mi történt? Kérdezte mindenki megdöbbenve. Shortlands ur volt az első, a ki férfias bátorsággal fegyverezte fel magát, hogy utána nézzen a nagy roppanás okának.

— Csakugyan bedült valami, — mondá visszatérve, ámbar vadász sapkáját a szélroham elsodorta, — de szerencsére csak az erkély

párkánya s két oszlop fejezete esett le. Majd felhivom Duncant, hogy egy pár emberrel tisztítsák el a törmelékét.

A szél egyre ugy zugott és bömbölt, hogy az nap a házból való kimenetelről szó sem lehetett. Mindnyájan ahhoz készültek, hogy otthon töltik a napot; Jolán a háztartáshoz látott, az urak olvasni kezdek; de mindjárt kinezték a szabadba, hogy az idő hogy viseli magát.

Egyszer Jolán kiáltott be a szobába:

— Jöjjenek csak, nézzék, valaki jó! Ugyan-csak erős küzdelme van a viharral. El nem gondolhatom, ki lehet? Juhász nem, mert kutya nincs vele; a lynni urfi sem, mert természetesebb nála.

Egy idegen érkezése mindig esemény volt Allt-nam-ba-ban; kétszerezesen az, ilyen napon, mikor vendéget ugyancsak nem várhattak.

— Megmondom én, ki az, — szólt Shortlands ur, kezében a messzelátóval. — Találják ki! hát Melville.

Csakugyan ő volt. Keményen viaskodott az erős szélviharral, mely egészen elfojtotta lélek-zetét, hogy majd csaknem elfuladva érkezett. De aztán csakhamar megpihent s mondá:

— Eszembe jutott, hogy tegnap előtt csak ugy könnyedén kiköt e hagytam a csolnakot a tó innenső partján; megnezem, mondok, nem esett-e valami baj vele? Hát csakugyan esett, mert a szél elszakította láncaztát s egész erővel hajította a tulsó partra s ott a sziklák közé szorította, feljöttem hát, hogy hijjak magammal valakit, hogy kiszabadítsuk.

— Bizony nem eresztjük el, ilyen időben, — mondá Jolán. — Érdemes is volna akár-milyen csolnakért. Egy csolnak, — mi az! No bizony.

— Igen, de lord Lynn csolnakja s magam vagyok felelős érte, mivel ott hagytam.

— Hát aztán!

— Némely emberrel nem szívesen jövök összeütközésbe, vagy hogy adok legyek.

— Itt kell maradnia villás reggelire.

— Köszönöm s el is fogadom, de csak ha a csolnakkal rendbe jöttem.

Hiába volt minden beszéd, nem tágitott. Duncánnal s egy béreless lement s egy óra mulva jelentették, hogy szerencsésen kiszabadították a csolnakot, két deszkája bezuzódott ugyan, de nagyobb baja nem történt.

Ezalatt Jolán elkészítette a villás reggelit. Valami ujsággal akarta meglepni a társaságot: meleg reggelivel, hogy megmutassa, mire nem képes az ő kezdő gazdasszonykodása. Valóságos ebéd volt; s oly jól sikerült, hogy az urak nem győzték dicserni. A vad-pástétomot Shortlands új felségességnek mondá, milyent régóta nem evett s azt mondta, sokért nem adná, ha a klubban ilyen salátát tudnának készíteni.

— Nem szép dolog-e, hogy ilyen haládatosak? — mondá Jolán, Melville-hez fordulva s egészen büszkén szakács-művészete diadalára. — Nem csoda különben, szegények annyi rozs-zsát esznek olykor, ha vadászaton vannak. A minap is, képzelje, kimentek nekik, de nem akarták s csak valami maradék kőfczót vittek magukkal a táskában. Gondolám, meglepem őket valami jóból s egy pár óra mulva utánuk indultam. Kicsibe mult, hogy el nem tévedtem a bokrok közt, addig kóborogtam, alig birtam rájok akadni. Végre meglátom az egyik kutyát — gondolom Bella volt. Ahá, mondam, megtaláltalak! S mentem a kutyával.

Hát az atyus ott ült a vadásztarisznyáján, melyet egy gömbölyű kőre tett, Shortlands ur a másikon, ölkükben a tányér, kezökben a kés — ugy falatoztak. Olyan jó izüt nevettem kényel-metlen ebédjöknek! Mennyivel jobb így meleg szobában, puha széken, terített asztal mellett, meleg ételt enni! Nemde?

Csakugyan kellemes volt; annyira kellemes, hogy az urak — különben sem lehetvén kimenni a szabadba — fel sem akartak kelni az asztaltól. Pedig Melville nagyon szeretett volna négyszemközti lenni Shortlands ural, csakhogy Winterbourne nem mozdult s Jolán meg ugy sem. Végre talált valami ürügyet. Shortlands egy új puskája szerkezetét kezdte magyarázni s dicserni; és Melville, a ki különben nem sokat adott a puskákra, egyszerre rendkívüli érdeklődést kezdett tanúsítani az új szerkezetű puszka iránt s mindenképp azon volt, hogy ő azt meg akarja látni, Shortlands jöjjen s mutassa meg neki.

Mikor aztán kimentek, így szólt.
— Nem gondolok a puskájával, hanem valami mondani valóm van.
— Azt mindjárt gondoltam, — mondá a képviselő. — No hát, mi újság?
— Nem igen jó, — szólt Melville, — nem szeretek rossz hír hozója lenni. Már tegnap is meg akartam mondani, de sehogyszem mehettem rá.

Azután elbeszélte a Leslie Archival való beszélgetését s annak az ultimátumát; vádolta magát, hogy miért is elegyedett ebbe a dologba s miért közölte Leslievel a titkot, holott arra nem is volt egyenes megbízása.

— A mi azt illeti, — mondá Shortlands — én egészen önre bízom, mint a ki Leslie jellemét legjobban ismeri; s mondhatom, magam is a közlés mellett lettem volna minden eshetőséggel szemben. Ez hát nem baj. De gondolja ön, hogy ez az ultimátum már olyan, hogy egy újabb értekezést meg sem lehetne kísérteni?

itt nincs tovább mit mondani. S engedje meg, hogy bucsuzzam s menjek.

— A nélkül, hogy a háziaktól bucsut venne?
— A nélkül. Nem érezek erőt magamban, hogy Winterbourne ural kezét szorítsak s még kevésbé, hogy leányának a szemébe nézzek.

— Mégis, mit fognak gondolni?
Melville meggondolkodott.

— Igaza van, — mondá, — nem mehetek el bucsutlanul.

Visszamentek a szobába, Winterbourne alig akarta elbocsátni Melville-t. Azt akarta, maradjon ott ebédre s éjszákára is. Ilyen időben kimenni? — De Melville hajthatatlan volt s röviden bucsuzott. S a mint ment, s egyre távolodott, Shortlands, a ki hamar kész volt az erős kifejezésekkel, szeméivel kísérve őt, ezt mormogá magában:

— Valódi ember! Szeretném, ha kirugdalná azt a kutyát!

(Folyt. köv.)

fordulnak elő s azt villamteleppel köti össze, melyet bizonyos távolságban elrejt. E telep mellől távesszel lesi ki az alkalmas pillanatot s ekkor nyomja meg a telepet. A fénykép-fedőnek leesésére az állatok fölnek s így a kép rendesen kitűnően sikerül.

* Kivégzés villamosság által. Egy amerikai különös szerkezeti székét kék-zített, melyben a bele ütő erős villamáram rögtön agyonüti.

* Időjáró telefon. Svájcban Alpnachot telefontal kötötték össze a Pilátus-hegyen levő fogadóval, hogy az utazó, hegymászása előtt, tudhassa az időjárását.

* Az emberevők izlése szerint a szines emberek husa jobb, mint a fehéreké, általában mindkettő a disznóéhoz hasonlít, de fűszerebb. Különösen kedveltek a kis gyermekek porczikái. Ausztrália némi szigetén az emberevés annyira átment a nép vérébe, hogy a rég megkeresztelték is sohajtoznak utána.

* Kéksavas állat. Bizonyos, a Fontaria nemhez tartozó százlábú férgek, ha megtámadják vagy más módon ingerlik őket, sajátos, keserű mandulaszerű anyagot bocsátanak, mely a híres kéksav méregre emlékeztet. Geldensterden vegyész tudomá-

BÉCSI DOLGOK.

Az osztrákok «Times»-e, a híres «N. fr. Presse», vagy egy-egy másik kevésbé hatalmas kollegája, időnként egy nagyot, keserveset sohajtoznak, hogy Bécs nem emelkedik, hogy fejlődésben megállapodott, de sőt tán — Budapesthez aránylag — hátramegy. Hogy a város atyái nem gondoskodnak eléggé látványosságokról, ünnepekről, szóval oly alkalmiságokról, melyek az idegenre vonzerőt gyakoroljanak és a városba csalják, sőt állandóbb időzésre csábítsák. Ezt a panaszt, mint magyarnak igazi «fülemász» hangot, átveszik élelmes magyar lapok és a vidéki magyar olvasó, a kinek nincs ideje untalan Bécsbe rándulni, a ki soha vagy rég látta Bécsét, hajlandó elbinni a neki kedves állítást.

De aztán meg más, szárazabban föltalalt adatokat, híreket vesz Bécs lakossága számáról, mely meghaladja az egy milliót, s észbe jut, hogy nagy Napoleon idején, e század elején, kevesebb lakosa volt, mint a mai Budapestnek. Olvassa, hogy Páris jól ismerő elfogulatlan,

lyes osztrák, nem nagy politikus; de hogy a magyart hízéssel lehet mindenre rávenni, ez már olyan közmondásszerű tétel oda át, hogy azt minden iskolás-gyerek tudja. E «házi» politika taktikája nem egyszer sikerült is neki, ennek olyan nyomai vannak a történelemben, melyek messzire ellátszanak, mint a Szt. István tornya, melyre ők oly méltán keveltek.

És a bécsi közönyök olykori krokodilsírása is ebbe a rovatba tartozik.

Bécs emelkedése, gyarapodása, szépülése oly rohamosan szédítő, hogy az eszélyesebb bécsi maga megdöbbenhet és attól tartva, nehogy Budapest e miatt föltöbbsz elszomorodjék, időnként elől és jónak látja az elhanyagolt mostoha testvért önmaga föltöbbsz képmutatató szárnakozásával megnyugtanni, elámitani.

Már a régi Bécs is a nagyobb hatalom, nagyobb vagyon, magasabb kultúra, virágzóbb jólét képét mutatja. A külvárosok házsorai, a «nagyseriesi» benyomását teszik a mi hatvani és váci utcánk egyenetlen törpéségeihez szokott szemünkre.

vel. A kátrakatok mesés fénye, eleganciája, drágasága!

A magamé után ítélve, azt hiszem, minden magyar embernek összeszorul a szive mindezek szemlélésénél, Budapestre gondolva... Mikor érjük mi ezt utól? Azt hiszem, mindenesetre hamarabb, ha nem követjük az önámítás politikáját, ha nem iszszuk le magunkat a sárga földig a hízégs borával, mely azt hazudja, hogy Béccsel párhuzamosan, lépést tartva, sőt már sebesebb ütemben haladunk. Nem! a legaczelosabb inu kengyelfutó sem futhat versenyt a futárvonat gözmozdonyával. Pedig ilyen az az előny, melynek Bécs gyorsabb haladását köszöni. A Schottenringen lefelé haladva, megtaláljuk ez előnyt, mely mindent pótol, de ezt nem pótolja semmi: itt a Burg, a császári udvar!

Sokat lehet itt tanulni, de ez a legnagyobb tanulság. Azután meg az, hogy a magyar ember mintegy próbakörre teszi hazafiságát: ha mind-ezen dicsőség, fény, hatalom láttára valami mondhatatlan kínos nyilatást érez a szívében, hát akkor tudhatja, hogy van még egy kicsi ott abból az

A walesi hercegnő. Donald Currie. Gladstone asszony. A dán király. Az orosz császár. A dán királyné. A görög királyné. Tennyson. A dán trónörökös.

KIRÁLYOK EBÉDJE A „PEMBROKE CASTLE” HAJÓ FEDÉLZETÉN.

— Azt hiszem; én legalább nem vállalnám magamra.

— Hiszen Lesliennek, a maga szempontjából s a családjából, igaza lehet, — mondá a képviselő, — de lássa, mégis egy olyantól, a ki a lány (egy ilyen lány!) imádójának vallja magát s jogot tart kezére: ez mégis csunyaság.

— Nem vagyok bírja, — szólt Melville elpirulva.

— Bocsásson meg, elfeledtem, hogy ön az ő barátja, mint én a Winterbourne-é. Bocsásson meg, többet nem mondhatok.

— De igen. Ohajtom, érte meg tisztán, hogy én csak közvetítő, csak hírnök voltam és semmi véleményt nem nyilváníttam a Leslie ur (nem mondta: a barátom) magaviselete felől.

— Igaz. De lássuk hát, most mi a teendő?

— Azt hiszem, Winterbourne urnak e kettő közül kell választania: vagy teljesíteni a Leslie kívánságát s tudatni Jolánnal anyja állapotát s az egész dolog; vagy lemondani a Leslie-ékkel való összeköttetéséről. A nyilatkozat végleges s

EGYVELEG.

* A víz színe. A belga tudós társaság egyik közelebbi ülésén Spring V. közölte észleletét a víz színéről. Teljesen tiszta víz 10 méter hosszú csőben világoskék színű, bár Tyndall elmélete szerint veresnek kellene lennie, mivel a reflektáló világ kék, az átmenő pedig veres színt ad. Spring kimutatta továbbá, hogy a vízben oldott sók s az abban levő ásványok megnehezítik a világosság áthatását. A piros és violaszínű szugarak elnyelnek s a sárga szín átmeny. E szín a tiszta víz sajátos kék színével egyesülve zöld nuancookat vesz fel, az idegen alkatek részek s a víz mélysége szerint. A Földközi-tenger így indigókék, a geni tó azurkék, a bodeni, vierwaldstätti tó s a Rajna chromzöld, az éjszaki tenger ég-színű kék, stb.

* Hollandi nyomdászok divatja akarják hozni, hogy ezentul mindent világos-zöld papírra nyomassanak kék festékkel. E nyomtatás állítólag legkevésbé rontja az olvasó szemét.

* Rogtóni fényképezést alkalmaz egy bajor természetvizsgáló a vadállatok megörökítésére. A gépet oly helyen állítja fel, hol vadállatok gyakran

nyosan bebizonyította, hogy ez állatok bőrmirigyeiből csakugyan kéksav fejlődik ki. Vajon e mérget az állatok oltalmul vagy támadó eszközként használják-e? még nem világított ki.

* A saskát megpörkölvé az Indiában lakó angolok mostanában kedvenz eledelekkül választották s vendégségeknél már elmaradhatlan.

* Alaskát, Észak-Amerika e kevésbé ismert ta tományát, szándékozik az ismert amerikai észak-sarki utazó, Schwatke hadnagy, kikutatni. Egy orvos és négy katoná kíséretében megy ide. A tartomány körülbelül másfélmillió kilométernyi területű, de csak indiánok laknak benne s a prémes állatok vadászói is csak egy részét kutatták ki. Jelenleg az Egyesült-államok tulajdona, melynek Oroszországnak 1867-ben 7¹/₂ millióért adta el. Schwatke először a Yukon folyón megy fel s utközben indián vezetőket és teherhordókat akar bérelni.

* Kolumbus hamvait, melyek kezdetben Székvillában nyugodtak, most a szent-domingói székesegyházban üveg urnában helyezték el oly módon, hogy mindenki könnyen megláthassa.

A BÉCSI NEMZETKÖZI VILLAMOS KIÁLLITÁSRÓL. — A ROTUNDA ELŐTTI TÉR VILLAMOS KIVILÁGÍTÁSA.

azaz hogy plane Páris mellett elfogult emberek beismerik, miszerint Bécsét általában, egyes pontjainban plane sokkal szebbnek, nagyszerűbbnek, elegansabbnak tartják Párisnál. Megint csak olvassa, hogy most ez vagy amaz emlékszerű épület nyílt meg, a minőköz fogható nincs egyetlen egy egész nagy Magyarországon. Erre már aztán megcsóválja fejét és kéknedni kezd a mi Budapestünk aránylagosan gyorsabb haladásának, a szomszéd által fölpanaszolt, irigyelt ütemében.

És szeretné tudni, hogy voltaképpen hát hogyan is áll a dolog, mi az igaz ez egymásnak ellenmondó föltevésében?

Mert utóvégre is, minek örüljön az ember annak, a mi nem igaz? Szép, nagy állat a strucz, de a természetudomány kimondja rá, hogy ez a legostobább állat a világon. És ennek szegénye még hagyján, de ez ostobasága okozza vesztét. Hát ha az a német abban a «N.-fr.-Presse»-ben az adomabeli róka politikáját követi, a ki addig dícsérte a varju hangját, míg ez elejtette a szá-jában tartott husdarabot, a ravasz róka nagy örömére?

Köztudomáslag a német, kiváltkép a ked-

Ha pedig az ember a skót-utczából kiér az ugynevezett Ringre, oly látvány tárul eléje, oly pontot lát maga előtt, melyre kénytelen azt mondani: ez a netovább.

Ott áll előtte a gyönyörű fogadalmi templom, a 14 millió új városháza, a most épülő várszínház, mint megannyi koronás fejedelmi személy, a köréjük sorakozó csillogó paloták fényes főrendi seregével.

Aztán, ha tovább indul, a belvárost övező falkörben néhány milliárdot lát maga előtt tündérmesébe illő köz- és magánépületek szebbnél szebb stílusú s mind újdonat új alakjaiban, mintha csak egy tulvilági hatalom varázsvesszejének egy ütéseire egyetlen éjén át emelkedtek volna ki a földből.

Oszlopos, csücsives, olasz és gót stílusú, kupola és torony váltakoznak a legtökélyesebb alakzatokban. Az új parlament már most is megállítja, oda ragasztja az embert maga elé, pedig még csak most kezdik aranyozni. Az olymp se lehetett sokkal külön.

Aztán a szobrok: Schiller, Schwarzenberg, Károly, Eugen! A megszámlálhatatlan nagyuri paloták, a Burg az ő ódonasága büszkeségé-

érzésből, melynek szikrája még 1848-ban oly nagy lobbort vetett a magyar égboltra, hogy bevilágította a fél földet. Egyszersmind pedig következett ebből arra a sivár ürességre, mely az itt sybaritáskodó magyar főurak lelkületében azt a helyet betölti, a hol egyébként, a jóra valóbb emberben, a hazafiság, nemzethűség magasztos érzelmei tanyáznak...

A mi pedig a bécsi lapok telhetlenségét illeti a rendkívüli alkalmak iránt; ezzel ugy áll a dolog, hogy immár a bécsiek azt szeretnék, ha szakadatlanul valami olyatén alkalmiságot tudna a tanács előteremteni, a mi az idegent, már tudniillik a külföldit, németet, francziát vagy keletit az ő városukba csodítse. Ez természetesen olyan kívánság, a mi még Londonban sem valószínű. Mert hiszen a rendkívüli rendezés, mindennaposá tenni teljes lehetlenség, miután hogy azonnal megszűnnék rendkívüli lenni, a mint egyszer örökössé válnék. Valami olyatén újság, a minő nálunk Budapestten évtizeden át alig van egy, itt majd mindig fordul elő. Jelenleg is két kiállítás várja a kíváncsi

világot, a villamos meg a történeti. Ez utóbbi mellett nem ütök egy nagy dob, de szinte érdekesebb és élvezetesebb, már a nagy laikus közönségre nézve, mint az egyébként híresztelt és csakugyan jelentősebb, de inkább csak a tudomány illető szakembereire nézve érdekes és tanulságos villamosági tárlat, melyben nappal alig van más látni vagy tanulni való, az egy villamos kocsin kívül, de a melyet bármely, a Praterben sétáló egyén láthat, vagy 10 kr-ért használhat is, a nélkül, hogy a rotundába 40 kr. belépti díjt kellene fizetnie. Ez a magános kocsi a Prater hosszában röpdős föl-alá, ép úgy, mint a lóvonat, csak hogy persze sebesebben és minden szemmel látható vontató erő — állat vagy gép nélkül. Bann a rotundában lát az ember egy halmaz mindenféle — gépszerű valamit, különféle elképzelhetlen — láda, vaskályha, serpenyő, frigszekrény, vasfazék, íróasztaléhoz hasonló alakzattal, de a nélkül, hogy sejtethet is a néző, vajjon miféle czelnak vagy mesterségnek ördögös eszköze az? Czimnek, névnek, valami rövid magyarázatnak se hite, se hama. De még ciceroneni sem, vagy valamely kezdetének, a ki ezt a sok érthetetlen gépet miközdétné, hogy az ember tudhatná, melyik mire való? Este — na az aztán valamivel más. Látjuk a világitást és abban a hullámoz, rendezésen nagy számú közönséget, mely ez idő szerint itten találkozik és társalog. Rézszerű gépek, gyárak, bányák, műhelyek iránt soha legesekebb kíváncsiságot nem éreztem, s azt tartom, látványosságoknak, már a nem szakemberre, ez a legkevésbé gyönyörködtető látványosság. Ezt már bocsássák meg nekem az érdekeltek. Tudom igen is jól, hogy korunknak épen a mechanika, fizika, vegytan emberei a legfontosabb tényezői, hogy úgy mondjam, a haladáselőmozdonyai. Tisztelem őket alanyira, hogy szinte borzong bele a hátam. Ők e kor diosói és uralkodói. Ez a mai világ az ő képüket viseli. Most ők vannak divatban. A számok, a kézzelfoghatóság emberei. S az eszmék, az eszményiség mivelői számára nem is marad egyéb, mint a bőleselő megnyugvás a világrendben, mely szerint utójjára is nem lehet minden ember lakatos!

Addig-addig, hogy valami vizsgálatot mégis fölfedezek a Budapest és Bécs közti párhuzam czirkalmazása körüli fáradozásom alatt.

Mikor a bécsiek így izzadoznak a néposzodító rendkívüli alkalmak kitalálásában, ösztönszerűleg érzik, hogy szükségük van erre, mert városuk nagyságának föltételei nem egészen természetesen, nem maradandók, mert nem az elpusztíthatlan földirati fekvés kedvezményeiből erednek. Bécs az udvar nélkül, vagyis a mint megszűnik a császári ház székhelye lenni, összeszik, mint az üres zsák. Már pedig a mi nem végtelen a multban, nem lehet az a jövőben sem. A minek kezdete van, vége is fog lenni. Hogy Bécs egykor megszűnhetik székhely lenni, épen nem tartozik a föltétlen lehetőségek közé, valamint az sem, hogy egykor, talán nem is igen messze jövőben, Budapest is székhelyé válhatik. De akár áll be ez eshetőség, akár nem, ez utóbbi esetben jóval később ugyan, de azért Budapest mégis hivatva van nagy világvárosra lenni — földirati fekvése azon előnyénél fogva, melyet senki és beláthatatlan időköz semmi el nem vehet tőle, és a mely fekvés őt kiváló kereskedelmi emporiummá teszi. Hogy mit tesz ez, eléggé bizonyítja a körülmény, miszerint Budapest mostani nagyságát birt emelkedni, dacára, hogy nem volt fejedelmi székhely. És én azt hiszem, most már elértünk azon határig, melyen túl a mi emelkedésünk útjára fog gyorsabbá válni. Annak az előnynek, melyet a székvárosiasság ad, megvan a maga határa, és azt Bécs elérte akkor, midőn Budapest jogot nyert egyelőre hányardarányban osztakozni a székhelyiség tisztességében. De a kereskedelmi fekvés kedvezőségének az a mértéke, mely Budapestnek jutott, beláthatatlan hosszu időköz, úgy szólván határtalan, végtelen. Mégis nem hiába festegetik a bécsiek a megállapodás remét falaira, ennek az eshetőségnek csakugyan nemsokára már be kell következnie, míg Budapest haladása, növekedése épen ezen határkőnél válik egyre hatványosabbá. A különbség nagyságára, fényre, főleg gazdagságra nézve a két város közt jelenleg igen nagy, a mi fővárosunkra nézve lehetőleg kedvezőtlen; de van mégis a mi fölel: a hit, hogy miénk a jövő. Talán nincs

nép a világon, mely a kereskedelem iránt oly kevésbé megtisztelő érzelmeket táplálna, mint a magyar; de ebbeli gondolkodásában okvetlen nagy fordulatnak kell beállania, a mint majd látni fogja, hogy a mit ő politikával, szép beszéddel (dikezőival), még hatalmas kardjával sem volt képes kivívni, azt a diadalt kivívta számára a megvetett, lenézett kereskedelem: legyűrte a legözöndöslőbb vélt ellenfelet, Bécsset; a Kelet Londonává, a magyarság örök városává tette Budapestet, mert a politika minden egyéb tényezője változhatik, elmulhat, de a Dumát innen semmiféle hatalom más felé el nem terelheti...

VAJDA JÁNOS.

A villamos kiállítás különben távolról sem azt a benyomást teszi az emberre, a mit a legtöbbben várnának. Nem holmi káprázat és csillogás az, a mi a közönségre vár itt, hanem nyugodt világosság tér, mely a szemet nem sérti és egyenletességével kellemes hatást tesz az érzékekre. De ez épen a legnagyobb előnye. Mert így lehet megkülönböztetni épen a nagy eltérést a mi a villamos iv-fénynek zárt teremben és a szabadban észlelhető hatásalközött fennáll. Akkor belterület, mint a rotunda még sehol sem volt villamosan kivilágítva, s a villamos fény is eddigelé csak mint erős fényforrásokból eredő koncentrált világosság volt ismeretes. Az izzó fény csak a legújabb idők vívmánya. És itt lehet már most látni a nagy különbséget. A míg ugyanis bent a rotunda belsejében nyugodt nappali világosság ömlik el, mely minden tárgyat természetes színében mutat, addig kün a rotunda előtt erős világítású fényforrások, mint megannyi tündöklő briliánsok szórják fehéres-kék sugarait a sötét éjbe, egyes részleteket oly sajátos effektussal világítva meg, a mi leginkább a téli éjszakák holdfényéhez hasonlítható. S ez a káprázatos, izgató és nyugtalan fény nem tesz jó hatást a szemre, s azt minden rá következő benyomás iránt fogékonytalanná teszi. Mindazáltal a kíváncsiak serege minden éjjel tömegesen csoportosul a szokatlan látványra, hol a rotunda déli kapuja előtt föllállított reflector a Prater sötétebb részeibe tündéri fényt vet.

A MAILÁTH-GYILKOSOK PÖRE.

Szellemileg csatlakozhatnának hinni magát, jóval több a szerénytelenségénél; az már a hőbort nagy foka, a nagyzás tébolyának nyitánya. Sokkal enyhébb megítélés alá eshetik, ha valaki erkölcsi tekintetben véli magát tántorodhatnának. Így ilyen embertől hallottam, hogy képmutatásból eredőnek tartja azt a fölkapott álszemérmes nézetet, mely a büntető-törvények tárgyalásai, vagy akár a kivégzések iránti érdeklődést elhárította. Részemről szintén soha sem voltam képes belátni, erkölcsileg mi rossz lehetne e lélektanilag a költött tragédiánál is tanulságosabb és elrettentőbb látvány szemléletében?

Az élet, mint látjuk, ki is neveti ez elméletet. A költő, a törvényhozó, a társadalombölcész, a művész tódul az ilyen tárgyalások és végrehajtások színhelyére, hogy a látottak és hallottak az a azok által nyert saját benyomásokat tanulmányozza.

A mi pedig épen a fenforgó esetet illeti, ez épen a szokottal sokkal feszítőbb érdekü, kiváltkép azon egy körülménnyel fogva, hogy a vádlottak nem azon néprétegből valók, melyből eddigelő nálunk a rablógylókosság büntényének károhozottjai kikerülnek szoktak.

Nem azon irástudatlan, pusztán vadon felnőtt emberek, a kik életüket az általuk örzött barom-csordák között töltötték, templomot még vasárnap is csak ritkán, műveltebb társaságot meg közelből soha sem látva.

A három gyilkos ezen közvetlen a legelső fölött fekvő társadalmi rétegből való, a kik nemcsak könyvből tanultak már valamit, de szemléletből is, és pedig mint urasági szolgák látták közelből azt a társaságot, melynek körében az élet legszebbnek, legkiválósnak tünhetik föl az emberi lélek tükrében.

És ime a szerencsétlenek magaviselete lélektanilag egészen megfelelő is e különbözethek. A mennyivel nagyobb e kabátot viselő emberek tudatossága a pusztai gatyás utonállóknál,

annyival rettenetesebb az ő erkölcsi bűnhődésük is.

Lelkileg összetörtebb, a rémület által összemarcangoltabb alakokat törvényszéki terem aligha látott még e három «erős» embernél.

Mert az előzmény minden körülménye arra mutat, hogy ez emberek testi valója, idegzege, mely a bátorság és lélekőr forrása, legalább is oly erős lehet, mint ama pusztai rabló lovagok bármelyikeé, a kikben a siralomház irtózasos tragikuma, a bitó rémképe nem birta elnyomni az akasztófahumor sok emlékezetes nyilatkozásait.

Már maga az, hogy áldozatok tárgyát nem csekélyebb egyéniséget, mint egy országbíró választottak, mutatja a lélek elhatározó képességének szokatlan keménységét.

Hogy e személy fontosságáról, s arról, hogy e fontosság mennyiben fokozza rájuk nézve a fölfedeztetés veszélyét, hogy erről ne lett volna legalább is jóval több fogalmuk, mint egy bakonyi vagy alföldi amolyan futó betyárnak: annak ellentmond épen azon körülmény, hogy épen nekik, mint urasági szolgáknak, volt alkalmuk e fényes körök közelében meggyőződést szerezni a kiválósságtól hatalmas személyiség országos fontosságáról.

És az egyik gonosztevő, a bűnszerző, a szörnyű tény elkövetése után, a meggyilkolt melletti szobában lefekszik, reggelig alszik; a másik kettő a városban szerte sétál. Elhez valóban nem közönséges gyomor kell, ez nem telik beteges idegerőtől.

És ezek az emberek annyira odáig vannak, a halál félelme, a földi élet elvesztésének fájdalma olyannyira összezuzta minden erjüket, hogy nézni iszonyat; és ha Lótd Marci vagy Bogár Miska ilyen alakokat látnak fiatal korukban, hát aligha lettek volna híres betyárok.

Hogy a halálbüntetés egyik erre az elrettentő példaadás: ez a nézet is kiment a divatból. Mai nap ama réteget, melynek egynemely tagjára jótékony hatás lehetne egy ily látvány, nem bocsájítják a tárgyalási terembe, még kevésbé a kivégzéshez. Ma ide azok járnak, a kiket ki «szoktak» rabolni; a rablások, gyilkosságok tárgyai és nem azok elkövetői. Azok, kik műveltet vagy elégtételt találnak e jelenetekben, azok helyett, a kiket ezek talán hasonló cselekedettől elrettentének.

Hát melyik a helyesebb, jogosultabb?

V. J.

A BÜN TRIFOLIUMA.

Meghal egy dúsgazdag ur; ravatalát körülállják a gyászolók, mindenki ejt egy könyvet s meggyászolja a derék embert, ki nem feledkezett meg egy rokonáról sem végredeletében, sőt inasának is csinos összeget jutattott vagyonából. Másfélezer forint!... Hm! Nem valami nagy pénz ugyan s alig elég arra, hogy valami jövedelmező vállalatba kezdjen vele, de végre is lehet belőle néhány hónapig gondtalanul élni.

S ezek az inasok, kik csak két osztályt ismerik az embereknek, azt, a melyiket meggyászolónak, és azt, a melyikkel «per tu» barátságot isznak, — kiket mindennap elkübit a palack fenekéről titokban fölhatott pezsgó, s minden nap megszedi a selyemruhák suhogása, — ezek az inasok, mondom, mire is vágyának többre? Telerakják hát ujjait a órák lánczát innen-onnan összeszedett, divatból kiment, uraság által letett hulladék-zsuzsukkal s azzal kezdet veszi a reményteljes élet, korszamán, kávéházakon keresztül egész a — siralomházig. És porzik és reng a Buzalka padlója, enyvelnek az utcai szirének, az ugnyevzett «budapesti előkelő világ gyűhelyein». Vannak ez emberekben ellesett, rárágadt vonások, melyek a jó korokban forgott egyént árulják el, tudnak hajlongani, s választékos szavakkal élni, divatos nevezetek vannak a nőkről, s szeretik, megtanulták szórni a pénzt. Csak a gyakorlottabb szem képes észrevenni, hogy rutinjok voltaképen közönséges szemtelenség, gavallérságok üres majmolás és bőkezűség a legvétkesebb könynyelműség, oly emberek könnyelműség, kik nem képességeiket, de személyüket bocsájítják áruba.

Egyszer aztán kimerül a forrás, az uri élet fácska élet váltja fel. És kezdetét veszi a kenyer után járás szomorú metempsychosisa,

KIRÁLYOK EBÉDJE.

— Nincs lelked, ha azt mered mondani, — veti oda sulylal Pitély.

Milyen nyers hullal etető fantáziával rajzolta le az állatszeliidő tanu a gyilkosság legapróbb részleteit, a mint előtte Pitély, mint foglaltárs bízalmatlan elbeszélte. Kéjeltett a vér gőzében, mintha tigriseit etetné mázsányi dög-hulladékokkal. Tigriseket etett, igen, csak hogy azok a korlátlan kívül voltak.

S múltóbb ellentétet már keresve sem kaphatott volna magának, mint a derék portás, a kit Szabónak hívnak s csak németül tud. Hivatalában az volt jellemző szokása, hogy mikor az uraság otthon volt, mindig elküldte a vendégeket, mikor pedig meghagyta, hogy senkinek sem lesz otthon, olyankor a legnagyobb előkészítéssel vezette fel a látogatókat. Most is nehezére esik a kérdéseket megértenie, két hét előtti vallomásától már egy szóra sem emlékezik. «Igaz, hogy a mondott estén a folyosón látták leskelődni, Bereczet?» kérdi az elnök. «Engem?...» kiált föl rémült arccal. Vagy pedig: «Lehetséges-e hogy a mig szivarért járt, valaki bemehetett a kapun?» — «Tessék elhinni, senkit sem láttam». Csak mikor határozottan megért valamit, vagy emlékszik valamire, akkor kap verszembre s erélyes hangon mondja a vádoltak szemébe az igazat. Igénytelen markóri arca. Ugy állt ott, hajlongva, mosolygva, mintha azt kérdezte volna a törvényszéktől: «mit Haut oder mit Schaum?» — «Bitte, bitte» vágott közbe egyre az elnök szavaiba, ki figyelmeztette, hogy esküt kell tennie. — «Oh ja, mit Vergnügen». S szívére tette kezét és egy fél oktávány magasabb hangon, titkolni nem bírva meghatótságot, éneklő kornyikálással mondotta utána az eskü szavait. Egészen elrészényülve ment ki az ajtón s még akkor is dobogó szívén felelté retett kezét.

Az ajtó újra nyílik, két fegyveres ör szorony villog be. Valaki bekukkan s azzal újra gyorsan visszavonul. Még igen korán van, a törvényszék nem intézkedett még. A jelenet olyan hatást tesz, mint mikor az ügyelő ügytelensége hamarabb fölírátja a színházi függőnyt, s az ácsorgva meglepett szereplők zavartan osonnak vissza a kulisszák közé. Nemsokára minden rendbe jó s Berecz, az előbb bekukkant szimész, kezeit dörszölve, belép s elég könnyed meghajlással tiszteli a törvényszéket. Ez az első «hivatalos» gonosztevő, olyan tudniillik, ki a kodifikált büntetőjog alapján áll. Mig a két előbbinek semmit mondó arca, az áll mögött kidudorodó vastag nyaka amugy is bizonyos frenologiai predispozíciót sejtet a kender-kötélre, addig a huszár fekete körszakállal borított érdekes, halvány arca, melázoan pikáns szemei, gondolkozóan hátrahajló homloka, meg fogják tisztelni azt a bitót, melyen lakolva fog bűnhődni tetteért, ha ugyan emlékezetének gyönnyesége, melylyel most egyszerre minden eddig tett vallomását feledni látszik, segítségére nem lesz.

Azt mondják, Berecz tagad. Pedig nem igaz, csak nem akar emlékezni. És a kettő közt nagy a különbség. Ez emberben elég furfang és határozottság van, hogy makacsul védje életét, de nincs elég kicsinyesség, hogy közönséges fogásokkal védje magát a ránehezülő bizonyítékok ellen. «Meglehet, hogy így történt, de én nem emlékszem» — ez utolsó szava mindenben. Legyünk igazságosak e modern Oedipus iránt, kinek lényében bizonyos végzettség arnya borong. Már rég ideje ott akarta hagyni szolgálatát, oly bánásmód miatt, mely nem közönséges intelligenciájához meglehet, nem volt méltó. Anyja kérésre tartotta csak vissza, ki fia jövőjét remélte biztosíthatni a nagy ur pártfogása által. Nagy és végzetleges sakkjátszmát játszott a sorsal, melynek ez volt első húzása. Jött a második. Egy nap Bakóczára volt induló urával, s nem volt ideje az ágyában maradt kötelekről gondoskodni. Ha elutaznak, ágyában kétségkívül megtalálják a gyilkosságra szánt eszközöket, s a terv szerencsésen meghisul. Nem utazhattak el; lekéstek a vonatról s a szörnyű tett el lön követve.

«Kössetek meg», szól Berecz egy démon ridégségével társaihoz, «hogy ez a büszke ur, ki annyira érezte mással uraságát, hadd érezze végre, hogy maga is csak ember.»

És ezek a sorok nem is egy költött tragédia valamelyik felvonásából vannak idézve...

— Hát nem te fogtad meg hátulról ő excelelenziáját, mikor rám támadt?

Tele voltak a lapok néhány nappal az előtt annak az ebédnek a hírével, mely Kopenhágában egy asztalnál egyesítette az európai politika több kiváló tényezőit és az angol királyi család legelőkelőbb tagjait. Ezt az európai nevezetességre méltán igényt tartható diszébédet, mely mai képünk tárgya, az angol miniszterelnök, Gladstone rendezte abból az alkalomból, hogy szabadságideje élvezésére nevével, Donald Currie és a kitűnő angol költő, Tennyson barátjával Kopenhágába utazott a «Pembroke Castle» vitorlás hajón. Gladstone és társai mult hó 17-dikén érkeztek a dán fővárosba, nagyszámú közönség által fogadtatva, s másnap már meghívót kaptak a királyi udvartól a fredensborgi palotába, ebédre, hová az orosz császári yacht szállította át a társaságot.

Másnap reggel a dán királyi család tudtára adta Gladstonenak és nejeinek, hogy a hajó fedelzetén meg akarja látogatni. Ennek következtében egy előkészületet tettek arra, hogy a királyi családot is viszont megvendégeljék. Tizenkét órákor délben az orosz császári yachtól és a dán felgyőrákról felhangzó üdvözlések adták tudtul, hogy a diszébéd kezdetét vette, a hajó nagy szalonjában. Az ebédén Gladstone elnököt, s rajta, nejein, Tennysonon és Donald Currien kívül az angol — illetőleg dán királyi ház következő tagjai és közel rokonai vettek részt. A dán király és királynő, az orosz czár és czárna, a görög király és királynő, a dán trónörökös és neje, Waldemar, Vilmos és János dán hercegek, a walesi herceg és hercegnő s leányai; Lujza, Viktoria és Maud walesi hercegnők, Mária, hannoveri hercegnő, Miklós orosz nagyherceg s a czár és a görög király gyermekei.

Az ebédnél Gladstone mondott pohárköszöntőket a dán királyi pár, az orosz czár pár, s a görög királyi pár egészségére, míg a dán Viktória angol királynőt eltette, a dán király pedig Gladstone és Gladstone-nét s a görög király Donald Currie-t. Vegre Gladstone ismét Dánia és a dán nép boldogságáért ürtette poharát.

Ebéd után Tennyson olvasott fel néhány költeményt, mint angol udvari koszorú. Két órákor már az egész társaság eloszlott, s a «Pembroke Castle» az angol nemzeti himnusz hangjai mellett kezdte meg készülődéseit hazafelé.

Az ebéd, mely egy asztalnál hozta össze a születési és a szellemi előkelőségeket, s melynél a rendesen szerény életmódú, sőt az előbbi miniszterelnökkel, a gavalléros Beaconsfielddel szemben épen elhanyagolt külsejű Gladstone vitte a házigazda szerepét, megérdemli, hogy följegyeztessék, mint a 19-dik század kultúr-szemléletének, s egy, az európai politika irányában már kiterjedtségénél fogva is mérvadó család történetének érdekes mozzanata. A nevezetes asztaltársaság egyes kiválóbb egyéniségeit képünk hű arcmásában mutatja be.

VÉN DIÓFA.*

Ablakomba vén diófa hajlik,
Lágy szellőben süttögása hallik.
Olyan ez a vén fa süttögása:
Régi múltunk visszaélődása.

Hány tavasz talált itt, vén fa, hány tél?
Azt hiszem már száz évet megértél!
Legalább a kérés azt mutatja:
Annyi vésznek látszik nyoma rajta.

Minden évvel egy esztendő múlik...
Élted már a múlt századba nyúlik.
Egy kifáradt harcoss ültetett tán,
Árnyat lenni napja alkonyodtán.

S adtál neki, nem csak neki, árnyat,
De fiának s anyni unokának.
Majd cseréltél idegen gazdát is,
De te éltél, zöldeltél tovább is.

Mennyi gyermek játszott már körüléd!
Zöld diódnak mindig hogy örüléd!
Hány szerelmes réjtözött alattad,
Titkos csókot hányat vettek, adtak!

* A Budapesti Szemléből.

S disse voltál bár az egész kertnek :
Zöld dióért mennyit üttek, vertek!
Majd a vesz letörte legszobb ágod',
Jég lepaskolt, villám sulyka vágott!

Mennyi harcvezés zúgott át felettéd!
Mennyi válság! de te csak nevetted.
Jó idöket, rossz idöket láttál,
Minden ingott — de te csak megálltál!

Hozzád képest gyermek vagyok, érzem.
De mivoltunk' mégis hogyha nézem :
Én vagyok az öregebbik, nem te,
A ki most is zöld lombbal vagy fedve.

Engem ugyan megviselt az élet!
Ajkaimra még mosoly ha téved!
Méla árnya elhullott örömnek,
Késő lepke, mely tarlókon röpked.

Illatod még oly erős, mint régen,
— Balzsam-illat nincs olyan a réten! —
Évről évre gyűjtögetett emlékek,
Mint a lél, mely lombikon szüremlek.

S hogyha itt-ott meg vagy is ütödvé,
Régi sebjét kérged rég benötte.
Mert az ép fa meggyógyul sebéből,
— Csak a szív, mely soha ki nem épül.

Szász Károly.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» október havi gazdag tartalmában az első cikk történelmi tanulmány Zsilinszky Mihálytól, «Heltai Gáspár történelmi műveiről». Heltai azonkívül, hogy bugzó protestáns lelkész és író volt, oly munkásságot fejtett ki korában, melylyel nemcsak az ismereteket kívánta elősegíteni, hanem hatott a nemzeti öntudat ébresztésére. Zsilinszky benne a történetírót, fordítót és kiadót abból a szempontból méltányolja, hogy nemzete mily hatással volt. Krónikája sok időn át a nemzet kedvelt olvasmánya lett, s a történelmi irodalom nevezetes művét nyújtotta abban. A második cikkben Vég Arthur egy kiváló francia esztetikus, Martha C. tanulmányát ismerteti meg «A finom érzék a művészetben» czimen. Mika Sándor folytatja közleményeit (ez a harmadik már) «A pápaság fölemelkedéséről a XI. században». Kovács Lajostól a hetedik közleményt kapjuk a «Történelmi tanulmányokból», melynek most megjelent része fejezi be az 1848-iki szeptemberi eseményeket. A szerző szerint «tysza volt e hó az egész forradalmi időszaknak». «A harmadik evetem és felső oktatásunk reformja» a czime Lányi Gyula ama fejtegetéseinek, melyeket eredetileg a harmadik evetem föllátása tárgyában a képviselőház közoktatási szakértekezletén mondott el, s mely az egyetemi szervezetről a fő szempontokat fejtegeti. Salam Ferenc polemiait ír «A kútiókritika és a millennium írója» czimen Pauler Gyula ellen, ki a «B. Szemle»ben kritika alá vette Salamonnak a milleniumról kifejtett nézeteit. Ezt követi «Ki festette a Murillót?» czimű angol beszély folytatása Csurgó György fordításában, aztán Szász Károly erőteljes és szép költeménye «Vén díófa», melyet fentebb mi is közlünk, s két angol népballada a holdról, Lévai József fordításában. Végül könyvismeretéseket zárják be a kötetet. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Az Athenaeum kiadványai. Az Athenaeum részvény-társulat kiadásában érdekes munka jelent meg «Bosnyák föld és népe» czimen, két részben. Irta Strausz Adolf, ki Bosznia megszállásakor soká tartózkodott a rák névre oly nevezetessé lett tartományban, s a helyszínen szerzett tapasztalatait, a lakosság viszonyairól nyert benyomásait történelmi és néprajzi tanulmányokkal kiegészítve, részletesen leírja az ország múltját, festi a jelenlegi állapotokat, megismerteti Bosznia és Herzegovina földjét és népét vallási életében, családi körében és foglalkozásaiban. A legerjedelmesebb és legtöbb szempontra kiterjedő munka ez, mely Boszniáról eddig megjelent. Az élénk figyelt teher, mely anyai anyagot

nyújtott, jó előadásban van feldolgozva, s egész részletek, melyek annak idején a lapokban megjelentek, átalános figyelemben részesültek. Az első rész czime és tárgya «Bosznia és Herzegovina történelmi és néprajzi leírása», már korábban megjelent a most második kiadást ért meg; ára 2 frt. A második rész «Bosznia és Herzegovina politikai, közgazdasági és földrajzi leírása», kiegészíti amazt, feltünteti a volt állapotokat és az új viszonyokat. Ennek a kötetnek 1 frt 80 kr. az ára.

Ugyane társulat adta ki Beksic Gusztávtól, a napi sajtó ismert publicistájától, «Magyarosodás és magyarisítás» czimű füzetet, mely különösen a városokban felszabadult elért eredményeket tünteti föl, és rámutat a magyarosodással legégszerűbb eszközökre. Ára 60 kr. — «Diák ismeretek tára», ez meg egy vig könyv czime, egy jogász pandekta, diák katekizmus, a kozákság öröme, a baleség okulására, mint Bukovay Absentius «ős jogonc» hirdeti, mert a «Borszem Jankó» és köderültségben szereplő alakja a könyv szerzője, ki itt kodifikálja a maga, továbbá pajtsái, Dákó Pista és Sláger Bandi ismereteit, praktisaikat, bölcs tané aít, elményeit. E három nevezetesség alakja van rajzolva a czimlapra is. Az elmés és mulattató pandekta ára 1 frt.

A «Képzőművészet remekei» czimű díszes vállalat legutóbb megjelent füzetében a következő műlapok vannak: «Faun szobra», Richomme metszete után; «A tövis-koronázás», Tiziántól; «Egy és földi szerelme», szintén Tiziántól; «Heliodor kiüzése», Rafaeiltól és végre «A vár egésze», szintén Rafaeiltól. A magyarázó szöveg Szendrői János tollából való. A füzet ára 1 frt 20 kr.

Előfizetési felhívások. Fanghné-Gyujtő Izabella, ki elbeszélő irodalmunkban jó névvel és elismerő olvasó közönséggel bír, előfizetést nyitott két kötet elbeszélésre, melyek «Az életből» czimen jelennek meg. Az előfizetési ár 2 frt, s ez november közepéig Kolozvára küldendő a szerzőhöz. — Kiss József ismert költőnk «Mese a varrógépéről» czimű elbeszélő költeményét, melyet a Petőfi-társaságban hatással mutatott be, önálló kötetben adja ki, Badi Ottó rajzaival. A kiadás díszes lesz, vastag karton papiron, s előfizetési ára 3 frt, vagy kőve 5 frt, és szerzőhöz, csillag-utca 15 sz. intézendő.

Iskolai könyvek. Aigner Lajos kiadásában megjelent: «Magyarország alkotmánya», felső nép- és polgári iskolák, képezdek számára, valamint vezérkönyvül tanítók részére, írta Jánosi Ferenc. Első rendű állami pályadíjjal koszoruzott mű; harmadik kiadás; ára 50 kr. — «Előgyakorlatok az irvoletás és rajzolás tanításához», írta Gyertyámfy István, második bővített kiadás; ára szintén 50 kr.

Folyóiratok. A történelmi társulat és az akadémia történelmi bizottságának évnegyedes folyóiratából, a «Történelmi társulat»-ból az október-decemberi kötet számos kútfói adalékot ad közre, nevezetesen Bethlen Gábor és a porta viszonyához Gergely Samu-tól, I. Rákóczi György diplomáciai összeköttetéseihez Szilágyi Sándortól, Mihály vajda történetéhez Szádeczky Lajostól; míg Abafi Lajos 1632-ből egy naplókönyvet közöl; Thaly Kálmán és Mikulicz József művelődés-történelmi adatokat nyújtanak, stb. A kötet ára 1 frt 30 kr. — A «Magyar philozóphiái szemle» a szünidők után szeptemberre adott ki új füzetet, tartalmas közleményekkel, melyeket dr. Simon, dr. Nemes Imre, Szlanka Elek írtak. A külföldi bölcsészeti művek gondos ismertetése pedig széles tájékoztatást nyújt. A folyóirat előfizetési ára egész évre 5 frt. — A «Ludovika Akadémia Közönsége» szeptemberi füzetében Olevary Odón főadnagytól közöl hosszabb cikket «Gyakorlatiok módszere» czimmel; továbbá közleményeket a hadmérnöki csapat új szervei határozmányairól, a honvédség élelmézési tisztjeiről, stb.

Új szaklap. «Tornaügy» czimen új havi folyóirat indított meg a nemzeti torna-egylet hozzájárulásával a magyarországi tornatanítók egylete. Bokerberg Ernő, Széclacek Lajos és Szóke István szerkesztik s a nagy szünidő kivételével minden hó végével megjelenik. Előfizetési ára egész évre 3 frt, a mely Keresztessy Sándorhoz, a tornatanítók egylete pétértárnokához küldendő (ész-utca, 26. sz.). Az első füzet már megjelent, s Bokerbergtól, dr. Torday Ferencztől, Maurer Jánostól közöl nagyobb cikkeket, mig kisebb közleményei sok hasznos tájékoztatást és a tornaügy melletti buzditást nyújtanak.

A nemzeti színházban Turolla Emma k. a. művésze nagy vonzerőt ad az operai előadásoknak. A kintün művésznő november végéig énekel; decemberben nem lesz vendég; januárban Wiltnő jön, a ki tavaszig marad. Bigio Lajos, ki tizenkilenc évig volt a bécsi udvari opera művésze, a jövő csütörtökön a «Tannhäuser»-ben mint szerződött tag lép föl először. A közönség látogatása min-

dig tömeges; a téli időnyre a színház nagyobb része ki van bérelve. Az idén a nyári fél év alatt 33,133 frral volt nagyobb a bevétel, mint tavaly nyárban, s e bevétel többletben a drámapán és operának egyforma része van. — A legközelebbi újdonság ifj. Ábrányi Kornél «A csahataltán» czimű verses vigjátéka, mely e hó 14 ikére van kitzítve. A napokban jubileumi előadás lesz. Október 23-án ötven éve, hogy Jokainé megkezdte fényes művészi pályáját, mint tizenhat éves leányka. A nemzeti színház igazgatósága fényesen ulti meg ezt, s bizonyára vele együtt a magyar közönség. «Coriolanus» anyját; Volunniát fogja adni a művésznő, ki e föllépéssel fejezi be voltakép színészi pályáját. A nemzeti színház tagjai azzal mutatják ki tiszteletüket a kintün művésznő iránt, hogy kisebb-nagyobb szerepben mindannyian résztvesznek.

Az «Ember tragédiája» nagy vonzerővel bír a szinpadon is. Eddig már ötször adták, mindig egész szorongásig telt szinházban. A nemzeti színház igazgatósága ez alkalomból 300 frtot ajánlott föl a «Madách-emlék» javára s ez összeget az emlékbizottság elnöke, Szontagh Pálnak küldte el az ötödik előadás után. Madách fia ugyanis lemondván az öt illető szerzői díjról, az igazgatóság így módon kívánta tanúsítani kegyeletét a költő iránt.

A kolozvári nemzeti színház részére királyi ő fele, a. egfelsőbb udvartartási javadalmasz művészi czelokra szánt részéből, a rendez 20,000 frt évi segélyen felül az 1883/4-iki színházi évre még 10,000 frt segélyt engedélyezett.

A műcsarnok kiállítása e hó 10-én nyílik meg. Nagy és tekintélyes festmények lesznek benne külföldről: Wagner Sándor hadankifától a «Picador», Merwart Pál párisi előkelő művésztől «Sarah», Makart híres bécsi festőtől «A nyár», továbbá a belga művészek küldeménye.

KÖZINTÉZETEK ES EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia a három havi szünet után e hó első napján tartotta első heti ülését. Először az osztályok összes ülése volt, titkári előterjesztésekkel, aztán pedig az első osztály (nyelv- és széptudományi) felolvastó ülése két értekezéssel.

Az összes ülésen Pauler Tivadar másodelnök üdvözölte az újra összegyűlt tagokat. Fraknoi Titkár adta elő a jelenati valót. Gyárfás István és Petzval Ottó elhunytáról meleg sravakban emlékezett meg, s aztán jelentette, hogy az akadémiában alakult elektromos ideiglenes bizottság munkálkodásának gyamolítására mind a közoktatásügyi, mind a közlekedési miniszteriumok egyenkint 750 frtot adnak ebben és a jövő évben. — Nemzetközi pályazatra is fölhevítik a figyelen. Florenczen a Bufalini-alapból ötezer lira van kitzítve annak a kérdésnek megoldására, hogy a tudományok vizsgálódásban a tapasztalati módszert mely módon kelljen a legezélravezetőbb módon alkalmazni. — Bosznia és Herzegovina cimerét illetőleg a közös pénzügyminiszter véleményét kér, hogy a bécsi állami levéltár javaslata szerinti fegyveres kar feltüntetése emert nem lehetne-e a lilhomkoronával ellátott régi czimerral felcserélni. — Szeged város meghevására az akadémia küldöttségileg fogja megkérve feltenni a közelebbi ünnepélyeken. A küldöttség tagjai lesznek Haynald bíboroskerek vezetése alatt: Hunfalvy Pál, Szász Károly, Fraknoi Vilmos, Szilágyi Sándor, Szabó József és Lenhossék József. Bulovszky Gyula 2000 frtot hagyott az akadémiának pályadíjúl, odak jutalmazására. Ezek tárgya az 1848—49-iki függetlenségi harc eseményeivel függjön össze. — Hunfalvy János az akadémiaól segélyt kér, hogy Európa egyetemes földiratát (öt kötetben) közzébováltassa. E kérelemről az illető osztály fog javaslatot tenni. Arany szobrára sept. végéig 63,208 frt gyült össze.

Az első osztály ülésén Hunfalvy Pál elnökolt s két nyelvtudományi felolvasást tartottok. Dr. Simonyi Zsigmond az «önállósított határozokról», dr. Heinrich Gusztáv pedig «a germán nyelvek elágazásáról» értekezett. A történelmi társulat e hó 4-én kezdte meg üléseit, b. Kemény Gábor elnökelelele alatt. A soproni kirándulási szülő jelentés után elhatározták, hogy a köszönő iratot küldenek mindazoknak, kik a kirándulás sikereit előmozdították.

Felolvasás kettő volt. Az első Károlyi Árpádtól «Nemesi akadémia a múlt században», melyet Szádeczky Lajos adott elő. A múlt századi felsőbb iskolágynek egyik eddig meglehetősen ismeretlen adaléka ez. Az 1722—23-iki országgyűlés reformeszméi közé tartozott a felsőbb oktatásügyi is. De csak husz év múlva, Mária Terézia alatt indult meg a mozgalom, hogy a törvényekben is kifejezött óhaját megtestesülhessen. Oly nemesi akadémia akartak állítani, melyben az előkelő ifjuság ne csak jogot, hanem magasabb tudományokat, s lovaglást

és vívást is tanuljon. Főleg a benezés rend korláta föl az eszmét, még a rend osztrák házi is, csak hogy versenyessenek a tanításban a jezsuitákkal. A legtöbb érdem Oddó domolki apától illeti. Kezdetben Ausztriában, a magyar határhoz közel akarták volna fölláítani az akadémia, majd pedig a magyar határszélén, de a sokszoros tárgyalások dacára sem lett az egészből semmi. — A második értekezést Abafi Lajos tartotta s egy titkos társaságot, a «rózsarendet» ismertette meg, melyet 1784-ben Németországban egy komáromi születésű volt jezsuita, Grossinger alapított a szabadkőművesek mintájára, de női tagok is beléphettek. Grossinger azonban hitványul saját czéljaira szarolta meg az egyesület, melynek czélja a nevelésügyi lett volna. Mindazonáltal elterjedt Magyarországon is; először Besztercebányán, majd Gömörben voltak «rózsák»; aztán pedig Kassán, hol Kazinczy Ferenc is tagjai közé tartozott; Lócsén, Temesvárt, Budán, stb. Az alapító Grossinger visszaélésélele azonban a magyarországi rózsásra is kihatottak, s 1789-en tul már nem lelmi nyomát.

A szegedi Dugonicus társaság az szeptember utolsó napján tartotta alakuló ülését. Az ünnepélyes alakulás az alapszabályok megerősítése után lesz. Ideiglenes elnökül Szabados Jánost, jegyzőül pedig Vass Pált választották. A társaság tagjait a Szegeden élő, vagy Szegeddel közelebbi viszonyban álló irodalmi férfiak teszik.

A temesvári magyar nyelvterjesztő egyesület első évi közgyűlését mult hó 30-án tartotta Babusnik elnökelele alatt. A Stumpoll titkár által adott jelentés szerint az egyesület mult évben 250 taggal alakult meg. Jelenleg 786 taggal bír, köztük 126 hölgy. A magyar nyelvi tanfolyamokban 400 polgár vett részt. Steiner pénztárnok jelentése szerint a lefolyt évben 2465 frt 80 kr. folyt be tagsági díjakból; a kiadások összesen 700 frtra ruktak. Pentelly főgymnáziumi tanár értekezést tartott az egyesület hazafias feladatairól.

MI UJSÁG?

A király Szegeden. A jövő vasárnap lesz Szeged ünnepélyes nagy napja, mikor ő felsége viszonlatja a várost, melyet egy borzasztó csapás soralmai közt, elpusztulva látott utoljára, s az emlékezőes szavakkal vigasztalta: «Szeged szebb lesz, mint volt.» Ez most már beteljesült s a föltámaszt, a valóban megszépült város fény és ünnep közt, Szeged magyaros eredetiségének festői nyilvánulásaival várja az uralkodót.

Ő felsége e hó 14-én délelőtt 11 óraker külön vonaton érkezik. A miniszterek közül Tisza Kálmán és b. Orczy Béla kísérik. Délután 1 ór ker a hatóságokat fogadják ő felsége, aztán a városha kocsizik, s átmev Új-Szegedre a népkertbe. Este kivilágítás és az új színház megnyitása. Az előadás «A gyógy-szóló Szeged s a vizgatásról Résztvétel» czimű prolog kezdődik, melyet Szabados János írt, s melyet Nagy Bolvika k. a. és Hunyadi Margit aszony szavalnak. Majd Dóczy Lajos «Utolsó szerelem» czimű vigjátékának első felvonását adják elő. Végül egy-egy népszimul és operate első felvonása kerül színpadra. Az előadás után a király megtekinti a kivilágítást. E hó 15-én délelött megnézi a katonai intézeteket, a víz ellen emelt töltéseket; délután kiballagtatást ad; aztán kikocsizik a városha, s jelen lesz Új-Szegeden a népünnepe. Este tízjátékok rendeznek. E hó 16-án a nyilvános intézeteket látogatja meg. Délben megnyitják a Somogyi-könyvtárt; este bal lesz a színházban. Ő felsége esti 10 óraker utazik vissza Gödöllőre. — E hó 3-án helyezték el az új városház homlokzatára a város újzáülését jelképező fömx madarat, mely óles nagyságú, érzébeél van öntve és Bisehorn bécsi ércöntő műhelyéből került ki.

A trónörökös az őszsel nem meg vádazatra se Görvénybe, se Máramarosba, mert ideje nem engedi. A tavaszra azonban Görvénybe készül.

Lister, a londoni King's College hírneves tanára, Budapestben időzése alatt mindenütt nagybecsűléssel és figyelemmel találkozott, s bevallotta, hogy minden, a mit Magyarországon látott és tapasztalt, nagyon meglepte, az orvosi kar tudományos intelligenciájáról pedig a legkedvesebb emléket vizesi magával. Az orvosi evetem ifjusága szept. 29-én este főkütyásmenetet rendezett a sebészeti tudomány reformátorának tiszteletére, kit az egyetemnek orvosi kara ép ez este lakomával ünnevelt az «Angol király» szállódtában. Az érkevény megjelent tudóst Ribáry Béla magyarul, Lenhossék Mihály angolul üdvözölték. Lister azt felelte, hogy e kintüntetést a tudomány szeretélelele veszi. A kintün vendég vasárnap reggel utazott tova Balaton-Füredre. Siófoknál

gr. Eszterházy vitorlós hajóval várta, s az vitte Füredre. Innen nemsokára Gráz felé utazott.

A francia képviselőház alelnöke, Floquet e hét első napjait nevével együtt Budapestben töltötte. Floquet most 55 éves férfi, s 1867-ben egy fölkiállítás találta magát híressé, mikor a Párisban időzött II. Sándor császár előtt, az igazságügyi palotában ezt kiáltotta: «Eljen Lengyelország, uram!» Akkor ügyvéd és hírlapíró volt, s ettől kezdve a politikai prókerek mint védő tünt ki. A császárság bukása után képviselő lett; a Thiers-kormány alatt a kommünnel való összeköttetése miatt befogták. Floquet az utóbbi időkben mint radikális elvű képviselő jelentékeny szerepet vitt s a francia parlament egyik kiváló szónoka. Mint utazó érkezett Magyarországra, hogy körülnezzon nyugat és kelet határán s megismerje a magyar fővárost. Jó kalaujai voltak: Pulszky Ferenc, Pázmándy Dénes képviselő, Saissy Amadé tanár, kik a magyar élet belső rétegeibe is elvezették. Neje a női intézeteket is látni óhajította, s a felsőbb leányiskola mellett több ily intézetet megszemléltek. Pulszky pedig a muzeumokba, a képtárba vezette el öket. Floquet két ízben a képviselőház ülésén is megjelent, szerdán pedig a törvényeszéki teremben volt, Mailáth gyilkosainak pórn. A nemzeti színházban az «Ember tragédiája»-nak előadását nézte meg. Átalában az egész várost megszemlélte s jól találta magát, a minék több ízben kifejezést is adott. — Pulszky ebédet is rendezett tiszteletére, hol a francia vendégek a legmíveltebb családi körben találhattak magokat. Szerdán este pedig az írók és művészek természetben volt Floquet tiszteletére lakoma. Itt Pázmándy köszöntötte föl, mire Floquet lelkesen válaszolt, és szíve mélyéből az eredőnek mondta örömet, hogy megismerhette a magyar nemzetet, fővárosát és intézeteit. A szabadságszerető, hősi, bátor és Franciaországgal rokonszenző magyarokért üritett poharat. Floquet csütörtökön utazott el Budapestről Czeplédre, mert látni akarja az igazi népelelele és az alföldet is. Azután még visszatér s a Kárpátok közé utazik.

Az 1885-iki országos kiállítás. A kiállítás helye még mindig vitás kérdés. Kétvég kívül legalalmasabb volna a városliget, mint a közönség egyik kedvelt kirándulási helye, mely jó közlekedési eszközökkel is rendelkezik, s a hol nagyon kelendő volna a kiállítás után megmaradó épületek. De nagy baj, hogy a kiállítást és épületeit nem lehet másféleképpen elrendezni, csak fák és ültetvények kiültésével. Épen ezért a város szűken jelölt meg a kiállítás helyét az arena közelében; az ellen is kifogása van a városi tanácsnak, hogy az állatiállítást is ott rendeznék, mert ennek bíze egész nyáron át kellemetlenné tenné a szép liget levegőjét s a környékbeli nyári lakásokban való tartózkodást. A ligeten kívül ajánl helyet a város az állatiállításhoz. A kormány most körülmev, hogy nem lehetne-e más alkalmas helyet találni a kiállításnak. Először is az Orczy-kerület nézte meg gr. Söchenyi Pál miniszter a kiállítás bizottság több tagjával együtt. A kerület alkalmasnak találták, a mint hogy az is, elég terén lévén, s a fák közt nagy tisztások kinálkozáva épületekre; hozzá az az előnye is van, hogy szilárd falkerítés veszi körül. De az állatiállításhoz itt is alig juthatna hely. Megemlítjük még, hogy a főváros az általa kiállítandó tárgyakat külön pavilonban helyezi el, hogy külön tüntesse föl Budapest minden irányú fokozatos fejlődését. A műemlékek országos bizottsága pedig rajzokból kivül gipszmintákban is bemutatja hazánk nevezetesebb műemlékeit, az óbudai amphitheatrumat, a szebb váromokat, stb. A romokat a heggyekkel együtt fogják mintázni s mind egyiken rajta lesz magyar, francia és német nyelveken az illető műemlék neve, helye s vázlatos története, hogy idegenek is nyherhessenek tájékozást.

Szobrot kap a főváros. Gr. Zichy Jenő Budapest főpolgármesteréhez intézett lelevelben tudatja, hogy az országos kiállítás művészi sikerénelele előmozdítására Huszár Adolf szobrásznál életnagyságot meghaladó szoborművet rendelt meg, mely Vénust Amoral tündeti föl, s karrara fehér márványból készül. E művet a fővárosnak ajánlja föl a kiállítás után, a mit azért tudat előre, hogy tájékozáva legyen a város, ha a szobor fölállítására már előbb is intézkedést kíván tenni.

Az aradi vértanúk mauzoleuma. Az aradi vértanúk hamvainak összegyűjtésére s azok fölé emelendő díszes mauzoleum ügyében megalakították Aradon a bizottságokat; egyik: a nagybizottság, a szükséges eszközök egybegyűjtésén fáradozik, s abba a megyei szolgabírákat is bevalasztják, élén pedig Ormós Péter alispán áll; a végrehátó bizottság pedig a városhar széklet és tervszerűen intézi a mozgalmat, mely Arad város és a megye nevében indult meg.

A nagyváradi ásatások. A nagyváradi városban föltalált régi templom romjainak kiadását a káptalan költségein folytatják. Az alapfalak között több érdekes tárgy találtak; legbecesebb eddig az a másfél méter magasságú sírkő, melyen dombormetszetben Florenczi András, volt nagyváradi püspök alakja látható. A kő alsó részén a hűsége jelképező kutya alakja vehető ki s az olasz származású főpap elhalálzásának ideje: 1426. év január hó 12-ik napja. Az a mélység, hol a munka most folyik, megfelel már a templom sírboltjának s ezen alul már mit sem lehet számítani. Az ásatások Bech Ernő mérnök vezetése és dr. Römer Flóris ügyelete alatt történnek. A templom maradványairól nem tudható még, vajjon csakugyan a rég keresett Szent-László-féle bazilika, avagy más kisebb építmény.

Régészeti lelet. Budán, a török-utczában, hol most iskola építéséhez kezdek, kemény és vastag falu, római téglából épült folyosóra találtak, mely nagy terjedelműnek mutatkozik. — Szent-Szentgyörgyön, az Ott melletti Eprezetón, a népvándorlás korából valónak látszó temetőre bukkantak. A temető, miként az omladványokon kitekintgető urak mutatják, Szentgyörgytől föléle húzódik az Ott balpartján. A talált urnadarabok szép rajzauk. E temető kivül még két korszakból található régiségeket a város határán. Az Ott megett van egy ősi telep, honnan leginkább kóháltak és csuprok kerültek eddig napfényre. A városban pedig a rómaiak korát megelőző időből találtak edényeket, koponyákat. A telepek felásásáról a székelly nemzeti muzeum gondoskodik.

Nevezetes történelmi arcképekhez jut nemsokára a nemzeti muzeum. A képek Zrinyi Ilonát, II. Rákóczi és Báthory Zsigmondot életnagyságban ábrázoló olajfestmények. Annak idején a munkácsi városhar festették és ugyanott hosszú időn át őrizték. A vár felosztása után a képek a katonai kincstár birtokába jutottak s Bulára kerültek; de néhai br. Baldácsy Antal igényt támasztott a képrek, s pör útján meg is nyerte, esztergomi megyei birtokán helyezvén el. Halála után árverésen Niedermann Pál esztergomi főkapitáni ügyész vette meg s maig megorizte. Most, hogy az országos történelmi képtár felállítására iránt mozgalom indult meg, Niedermann, kinek a három képről már ezreket ígérték, azokat a muzeumnak ajánlotta föl.

A Ludovika-akadémia mozgalmas élet volt e hó első három napján. Ekkor történtek a fölveteleket a tiszsképező tanfolyamra, melyre 14—16 életévüket betöltött hatvan magyar ifjat vettek föl, az új törvény értelmében. Sokan pályázhatt, ötszázhatvanon többen, mint a mennyit föl lehetett venni. Ez is mutatja, hogy a magyar ifjuság nem idegenkedik a katonai pályától. Nagy részüik vidékről jött, a szülők, vagy rokonok kíséretében, kik a három nap alatt egészen átváltoztatták az intézetnek egyenruhákhoz szokott folyosóit és termeit.

Jubileum. Kovács Sándor telekfalvi (Erdély) ref. lelkész közelebb ülte meg a család században s ebben saját papságának 40 éves jubileumát szeretett hívei és a vidék nagy számú közönsége előtt. Az ünnepély a ref. templomban folyt le, hol az ősz lelkész meg hatottan adott számot negyven éves papságáról.

A Halmi Ferencz árvái javára rendezett gyűjtésekből eddig 4742 frt van elhelyezve az első hazai takarékpénztárnál. A fővárosban és a vidéken meg folynak a gyűjtések, hogy a korán elhunyt kintün művészes árváitól legalább a legszűnyobb gondokra távol tarthassák.

A budapesti Ischia-ünnepély jövende, dacára a kellemetlen időnek, mégis 1600 frt 88 kr (3370 frank) tesz, s ezt az összeget a rendező bizottság már át is adta a budapesti olasz f. konzulnak. Az összes bevétel 5228 frt volt. Az elárulására ajándékozott tárgyakból több fennmaradt; azokat árverésnek feladják eladni.

A Panama-csatorna, Lesseps e második világhírű vállalata, mint Párisból jelentik, 1888-ban

teljesen elkészül, sőt ha nagyobb munkaerőt alkal-

A „Jogtudományi Közlöny” október 5-iki (40-ik) száma következő tartalommal jelent meg:

Előfizetési fölhívás

A „Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok” 1883 október-decemberi folyamára.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetése szept. hó végéig lejárt, fölkérjük az előfizetés mielőbbi megújítására...

„Világkrónika”, mióta bővített terjedelemben jelen meg, eddigi közleményei mellett állandóan nagyobb elbelsőzést és regényeket is nyújt olvasóinak.

Az előfizetéseket a „Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok” kiadó-hivatalába Budapest, egyetem-utca 4. sz. küldendő.

Halálozások. Gróf Szapary Antal, főlovászmester, a főrendek háznagyja, a nemzeti kaszinónak sok évig igazgatója...

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ. Bőrczen. Közelni fogjuk a Kápolnára megje-gyeztük, hogy az nem Puskin verse, hanem Uhlándé.

HETI NAPTÁR. Október hó. Nap Katolikus és protestans Görög-Orosz Izraelita

Tartalom. Szöveg: Lister József. — Lister tiszteletére. Budapest, 1883. szeptember 29. Képek: Lister József.

SAKKJÁTÉK.

1242-ik számú feladvány. Hlubek Jánostól.

Az 1237. sz. feladvány megfejtése. Hubert F.-től.

Halálozások. Gróf Szapary Antal, főlovászmester, a főrendek háznagyja, a nemzeti kaszinónak sok évig igazgatója...

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ. Bőrczen. Közelni fogjuk a Kápolnára megje-gyeztük, hogy az nem Puskin verse, hanem Uhlándé.

Mondások az élet könyvéből. Kijegyezette Greguss Agost. Toldalék.

Kisfaludy Sándor összes regéi. Két kötet a költő arcképpel, egy kötetbe kötve ára 1 forint 60 kr.

Tartalom. Szöveg: Lister József. — Lister tiszteletére. Budapest, 1883. szeptember 29. Képek: Lister József.

Fehér selyem-atlaszt, mé-terjét 75 kr. egész 9 frt 55 kr.-ig (18 különböző színben) szállít egyes öltönyökre...

Hangok a közönség köréből Kwizda köszvényfolyadékáról. A kornenburgi kerületi gyógyszerártnak.

Hangok a közönség köréből Kwizda köszvényfolyadékáról. A kornenburgi kerületi gyógyszerártnak.

Hangok a közönség köréből Kwizda köszvényfolyadékáról. A kornenburgi kerületi gyógyszerártnak.

Hangok a közönség köréből Kwizda köszvényfolyadékáról. A kornenburgi kerületi gyógyszerártnak.

Eskór (epilepsia) és minden ideg-betegség levél után gyógyítatik dr. Killisch specialista által...

HIRDETÉSEK. Egy határoz hasábrótt petittosor, vagy annak helye egyszerű itgatásnál 15 kr.; többszori itgatásnál 10 kr.

Főnyeremények 50,000 forint 20,000 forint 10,000 forint 8000 forint 6000 forint 5000 forint

Mondások az élet könyvéből. Kijegyezette Greguss Agost. Toldalék.

Kisfaludy Sándor összes regéi. Két kötet a költő arcképpel, egy kötetbe kötve ára 1 forint 60 kr.

ARCZBŐR. A szépség egyik fő feltétele a szép arczbőr. Még a legkevésbé szép alkotásnál az is elbűvöl-hat...

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

HIRDETÉSEK. Egy határoz hasábrótt petittosor, vagy annak helye egyszerű itgatásnál 15 kr.; többszori itgatásnál 10 kr.

Főnyeremények 50,000 forint 20,000 forint 10,000 forint 8000 forint 6000 forint 5000 forint

Mondások az élet könyvéből. Kijegyezette Greguss Agost. Toldalék.

Kisfaludy Sándor összes regéi. Két kötet a költő arcképpel, egy kötetbe kötve ára 1 forint 60 kr.

ARCZBŐR. A szépség egyik fő feltétele a szép arczbőr. Még a legkevésbé szép alkotásnál az is elbűvöl-hat...

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

SÜRGÖNY. Az Ischia borzasztó szerencsétlensége miatt. Föltűnő oleosságok, majdnem ingyen!

Raymond és Társa, cs. kir. szab. tulajdonosok Berlinben. Óvás! Figyelemztünk a hamisításokra, különösen dr. Suin de Boutemard illatos fogpasztája sár...

